

د کتاب ځانګړنې

د کتاب نوم :	د ژبې د تدریس اصول؟
چمتو کونکي :	پوهندوی محمود ساپی او پوهنمل محمد اقا شېرزاد
خپرنډوی :	د بنوونې او (وزنې پوهنتون - پښتو څانګه
د چاپ کال :	۱۳۸۶ ل
کمپوز/ ډیزاین :	رفیع الله ستانګزی

www.Ketabtoon.net

Ketabton.com

سریزه

(Teaching Methods) دتدریس اصول او میتود

دمیتود تعریف او پیژندنه

(Teachers Oriented Method) په بنوونکي باندې متمرکز میتود یا عنعنوي میتودونه

(Students Oriented Method) په زده کوونکو باندې متمرکز میتودون

دمیتودونو ډولونه:

۱- دوینا یا لکچر میتود (Lecture Method)

۲- دسوال او ځواب میتود (Question & Answer Method)

۳- مباحثې یا مناقشې میتود (Discussion Method)

۴- انکشافی میتود (Discovery Method)

۵- عملي یا نمایشی میتود (Demonstration Method)

۶- تکرار او تمرین میتود (Repetition & Practicing Method)

د تدریس ځانګړي (اختصاصي) میتودونه

دژبې دتدریس میتود

(د ژبې دزده کړې څلور تکره توبونه (مهارتونه

الف: دژبې لومړی تکره توب اوریدل

داوریدلو (غورنیولو) هدفونه

داوریدلو لپاره څو وړاندیزونه

دغور نه نیولو علتونه

دیو ښه اوریدونکي خواص

ب - دخبرې کول یا غږیدلو تکره توب

دغږیدلو دتکره توب هدفونه

دخبرو کولو تکره توب

دخبرو کولو لپاره څولارې

دتیلفون داستعمال طریقه

دراپور ویلو طرز

دداستان یا ناول ویل

دداستان لیکلو غوره ټکي

- په خپل مینځ کې خبرې اترې یا غیر رسمي خبرې او ورځینې محاوره
- ج - دلوستلو تکره توب
یو بڼه لوستونکی څوک دی ؟
په لومړنیو زده کړو کې دلوستلو پړاوونه
- ۱- د توجه او ذوق رابلل
  - ۲- د پټې خولې لوستل
  - ۳- په لوړ اواز لوستل
- دلوستلو لپاره تیاری
دلوستلو لپاره څنګه پلان طرحه شي ؟
څنګه یو ښوونکی د زده کوونکو دلوستلو تیزوالي ته پرمختګ ورکولای شي ؟
- د - د لیکلو تکره توب
په عامه توګه د لیکلو ډولونه
- ۱- تقلیدي لیکنه
  - ۲- ابتکاري یا نوښتي لیکنه
- په زده کوونکو کې د لیکلو د تکره توب پیاوړتیا
د لیکلو لپاره ځینې تمرینونه

تدریسي پلانونه:

- د پلان لغوي او اصطلاحي پیژندنه
طویل المدت پلان
د کلني تقریبي پلان طرحه او ترتیب
د کلني تقریبي تدریسي پلان فورمه
میاشتني موضوعي تقریبي پلان
دمیاشتني تقریبي موضوعي تدریسي پلان فورمه
یوساعته درسي پلان
دیوه درسي پلان اهمیت او ضرورت
دیوه درسي پلان په طرح کولو کې سم ټکي
د درسي پلان څخه مخکې وړاندوینه
دیوبنه درسي پلان اساسي برخې

ښوونه او روزنه دوه مترافې کلمې نه، بلکې دوه بیلې کلمې دي چې د مفهوم له مخې سره ډیرې نږدې یو دبل لازم او ملزوم دي. په خبرو کې دښوونې کلمه دروزنې څخه مخکې اخستل کېږي اما په عمل کې روزنه تر ښوونې دمخه ده. دمانا له مخې روزنه ډیره پراخه مانا لري او ښوونه یې جز ده. دلغوي مانا له مخې ښوونه یو چاته دپوهې هنر یادولو زده کولو ته وايي.

او دروزنې مهمه دنده دانسان دمختلفو جنبو(جسمي، فکري، اجتماعي، ديني، رواني،) اونور وده او اداره ده.

نوویلاي شو چې: ښوونه او روزنه دهغو تغيراتو، ودې او پرمختگ څخه عبارت دی چې دانسان په جسمي، اجتماعي، رواني، تحقيقي، مفکورو او فني تکره توبونو کې راوځي.

څرنگه چې دتدریس ښوونه او دتدریس تجربې دښوونکي دمسلکي معلوماتو په لړ کې مهم عنصرونه قبول شوي او دننیو ښوونځیو اساسي هدف د ذهني، جسمي، احساساتي، او ټولنیزې روزنې څخه عبارت دی. ددې لپاره چې دغه هدفونه مو په لاس راوړي وي ښه به داوې چې ښاغلی ښوونکی دښوونځیو دسیستم او دتدریس دنورو لارو چارو سره اشنا شي.

دغه لکچرنوټ دلږ وخت لپاره تهیه شوی. خو هغه څه چې دښوونکي لپاره په ځانگړې توگه دهغو ښوونکو لپاره چې په ښوونځیو کې دژبې تدریس نده په غاړه لري ضروري دی په دې لکچر نوټ کې ځای ورکړ شوی. په پیل کې په پخواني عنعنوي تدریسي میتود (په ښوونکي متمرکز میتود) باندې رڼا اچول شوې ورپسې په معاصرو میتودونو ډولونه، څیړل شوي او دهر میتود گټې او نښکړتیاوې په گوته شوي دي.

په دوهم پړاو کې دژبې دتدریس په ځانگړو میتودونو او دژبې دزده کړې څلور تکره توبونه په تفصیل سره بیان شوي او په پای کې په تدریسي پلانونو باندې چې دښوونکي لپاره یې زده کړه او درلودل لازمي شرط گڼل کېږي دنمونې سره وړاندې شوي دي، هیله ده چې ستاسو ښوونکو لپاره داسفادې وړوگرځي.

په درنښت

پوهنیار محمد اقا شیرزاد

Teaching Methods

د تدریس اصول او میتود

میتود یو ناني اصطلاح ده چې له دوو کلمو میتا (Meta) هودوس (Hodes) څخه یې ترکیب موندلی دی .

چې میتا د (دنده ، په مینځ کې او د دوام) مانا وې لري او هودوس د (لار) په مانا دی .
په عنعنوي توګه میتود هغه جوته شوې ، ډاډمنه او لنډه لار ده چې خلک پرې تللي وي او دوی کولای شي چې هدف ته پرې ځان ژر تر ژره ورسوي .
که څوک وغواړي په کار فعالیت یا موضوع کې بریالیتوب لاس ته راوړي نو باید چې دکار او موضوع د سرته رسول په اړه داسې لارې چارې غوره کړي چې د سرته رسولو په بهیر کې له ستونزو او خنډونو سره مخامخ نه شي ، د موضوع د سرته رسولو په اړه مطلوبې او مثبتې نتیجې لاس ته راولر غوره او عاقلانه میتود غواړي .

دا لارې چارې چې د یوه هدف د تر لاسه کولو له پاره کارول کېږي ، میتود نومېږي .
د تدریس میتودونه هم همداسې منطقي او منظمې لارې او چارې دي چې ښوونکي د هغې په کارولو سره خپل درسي بهیر په ټولګي کې پرمخ وړي او غواړي چې دی او زده کوونکي یې په ډاډمنه ، اغېزمنه او آسانه توګه د درس هدفونه لاس ته راوړي .
ښوونکي باید د درس د بهیر اغېزمنتوب له پاره په تدریس فعالیتونو کې غوره میتودونه وکاروي ، څو زده کوونکو ته زده کړه مانا داره او هدفمنده شي او دوی وکولای شي له زده کړې څخه دوږځني ژوند په بیلابیلو اړخونو کې ګټه واخلي .

د تدریس یو ښه میتود هغه دی چې له ښوونکو او زده کوونکو دواړو سره په اغېزمنه توګه مرسته وکړي تر څو ژر تر ژره دوی د درس هدفونو ته ورسوي . همداراز چېرې چې د درس یو نوی پړاو راځي ښوونکي باید پدې وپوهېږي او له ځانه سره سم دستي پریکړه وکړي چې د کوم میتود کارول پدې ځانګړي پړاو کې ترټولو وړ کار دی او درسي فعالیتونو څرنګوالی د کوم میتود غوره کولو غوښتنه کوي .
په عمومي ډول درسي میتودونه په دوو برخو ویشل کېږي :

چې یو یې په ښوونکو باندې متمرکز عنعنوي میتودونه (Teacher Oriented Method) او بل یې په زده کوونکو باندې یې په زده کوونکو باندې متمرکز یا شاګرد محوري یا نوې میتودونه (Students Oriented Method) دي .

ددې دواړو عمومي میتودونو ځانګړتیاوې دادي :

الف - په ښوونکو باندې متمرکز یا عنعنوي میتودونه :

دا هغه میتودونه دي چې ښوونکي ددرسي فعالیتونو په بهیر کې د زده کوونکو په پرتله ډیر فعال دي او زیاتره درسي فعالیتونه پخپله ښوونکي سرته رسوي او ښوونکی ددې فعالیتونو د مرکز په توګه پیژندل کیږي .

ددې میتودونو یوه ځانګړتیا داده چې په تدریس کې یواځې ښوونکي خبري کوي ، خو زده کوونکي چې او ارامه ناست وي اود ښوونکي خواته گوري او په آرامه غوږ ورته نیسي . ددې میتودونو پکارولو سره ښوونکی په یوه اړخیزه توګه درس ورکوي او زده کوونکي په درسي بهیر کې د ننداره چې په حیث غیر فعال ناست وي . ددې میتودونو په کارولو سره زده کوونکي په غیر فعاله توګه زده کړه کوي ددې میتودونو او اصولو له مخې پخوا به داسي فکر کیده چې ښایي په درسي چاپیریال کې د ښوونکي یواځې دنده داده چې درسي مفهومونه او مطلبونه زده کوونکو ته ولیږدوي او د ټولګی فضا ارامه وساتي ددې اصولو له مخې ښوونکي به هیڅکله د زده کوونکو استعدادونه ، شخصیت او ددوی د ژوندانه اړتیاوو او غوښتنو ته ارزښت نه ورکاوه او له زده کوونکو سره به دیو حاکم او مامور یا محکوم په څیر اړیکې وي . د ښوونکي له نظره به ډیر با استعداد او پوه زده کوونکی هغه وو چې په درسي بهیر کې د ټولګي په کونج کېني غلی او ارامه ناست او ډیرې لږې خبرې به یې کولې .

په درسي بهیر کې ددې میتودونو ځانګړتیاوې دادي :

۱. ښوونکی په هر څه پوهیږي ، خو زده کوونکي په هیڅ نه پوهیږي .
۲. ښوونکی خبرې کوي او زده کوونکی په څیر ورته گوري .
۳. ښوونکی هر درسي فعالیت په خپله خوښه ټاکي او خپلې غوښتنې او ټاکي او خپلې غوښتنې او ټاکني پلې کوي او زده کوونکې یې مني .
۴. ښوونکی په خپله د زده کړې د بهیر عوامل او فاعل دی خو زده کوونکي یواځې وسیلې او شیان دي .
۵. د ښوونکی په نظر د زده کوونکو ذهن د خالي لوخي په څیر وي چې باید ددوی له خوا ډک کړای شي .
۶. ښوونکی د پوهولو اوراپوهولو په ځای سپارښتنې ورکوي ، خو زده کوونکي پرتله له څنډه مني ، پرتله له فکره له عادت له مخې زده کړه کوي او حافظې ته یې سپاري او په دې ډول مطلبونه تکراروي .
۷. زده کړه په یوه اړخیزه توګه سرته رسیږي ، یواځې هغو زده کوونکو ته چې پیاوړې حافظې لري د زده کړې شرایط برابرېږي اونورو زده کوونکو ته چې حافظې دومره قوي نه وي هغوی ته د فکر کولو بحث او مناقشه او په درسي موضوعاتو باندې د پوهیدلو وړ شرایط نه رامنځ کیږي .

ب - په زده کوونکو متمرکز یا نوې میتودونه :

د ښوونې او او روزنې داوسنیو نظریو او د تدریس د نویو میتودونو او اصولو له نظره د دریس په بهیر کې زده کوونکي ددرسي فعالیتونو د محور اومرکز په توگه پیژندل کیږي چې له خپلو ښوونکو سره اړوندې اړیکې لري . دا هغه میتودونه وي چې د درسي بهیر په فعالیتونو کې د ښوونکي پر ځای زده کوونکي ډیر فعال وي او ددرسي فعالیتونو د چورلیز او منځي په توگه پیژندل کېږي ددې میتودونو په کارول سره زیاتره په درسي فعالیتونو کې زده کوونکي برخه اخلي او ښوونکی د لارښود دنده سرته رسوي همداراز ددې میتودونو په کارولو سره زده کوونکو ته گډې زده کړې (Participatory Learning) شرایط برابرېږي او ددې ځاني خپلواکې زده کړې ته چمتو او هڅول کیږي .

په زده کوونکو باندې متمرکز میتودونه زیاتره د لومړنیو زده کړو په درسي ټولګیو کې کارول کیږي چې د زده کړې په بهیر کې اغیزمنتوب یې ددې دورې ماشومانو ته گټور دی ښوونکی باید ددې میتودونو په کارولو سره زده کوونکي گډې او اشتراکي زده کړې ته وهڅوي او دوی ته دفاعي او همدفمندي زده کړې ور شرایط برابر کړي تر څو دوی وکولای شي په درسي مطلبونو او موضوعاتو باندې ژر فکر وکړي . په ډلیزه توگه د نورو سره یوځای په گډه یوې واحدې پریکړې ته سره ورسېږي او خپلې پوهې او تجربې له نورو سره شریکې کړي .

په گډه او اشتراکي زده کړه کې د ټولګي ټولو زده کوونکو ته په یوه موضوع یا مطلب باندې د فکر کولو ، قضاوت کولو او دلیل ویلو شرایط برابرېږي او دوی کولای شي چې نه یواځې خپلې پوهې او تجربې نورو ته ولیږدوي بلکې دنورو د پوهې او تجربو څخه هم گټه واخلي . هر ښوونکی باید دې خبره ته جدې پاملرنه وکړي چې اشتراکي او بامفهمه زده کړه د ماشومانو په ټولګیو په تیره بیا د لومړنیو د زده کوونکو په ټولګیو کې ضروري دي . ماشومان دروزنیزو ډلیزو لوبو او نورو ډلیزو درسي فعالیتونو له لاري آسانه زده کړه کوي او پدې ډول غواړي چې خپله ډله کې نورو ته ځان د خبرو کولو ، دلیل ویلو او سم قضاوت کولو له لاري وروپېژني . په ټولګیو کې دماشامانو فعالول او دوی ته دسم فکر کولو ، خبرې کولو او دلیل ویلو شرایط برابرول ډیرې گټې لري چې باید ددرس په بهیر کې په پام کې ونیول شي . لنډه داچې په زده کوونکو باندې متمرکز او یا نویو درسي میتودونو ښیګڼې او ځانګړتیاوې دادي:

۱. ښوونکی ددې میتودونو د کارولو په ترڅ کې د لارښود دنده پر غاړه لري او زده کوونکي د درس په بهیر کې خپل معلومات لیردوي او خپل فکرونه اونظریې څرگنده وي .

۲. دتدریس بهیر ځانګړې عملي بڼه لري او د زده کړې د موضوع په پوهیدلو او پلي کولو باندې زور اچول کیږي او ددرسي موضوعاتو حفظ کول په دویم پړاو کې ځای نیسي .

۳. د ښوونکی درسي بهیر دعلمي فعالیتونو ، تصویرونو اونورو فعاله ډلیزو فعالیتونو پر بنسټ پرمخ ځي او زده کوونکي په فعاله توگه په درس کې برخه اخلي .

۴. ښوونکی خپل درس ددرسي پلان له مخې پلي کوي او ددرس په بهير کې له درسي مرستندويه موادو څخه گټه اخلي .

۵. د زده کوونکو ترمينځ ددرسي په بهير کې د موضوعاگانو په اړه يو او بل ته د فکرونو ، نظريو او تجربو د ليردولو په زړه پورې چاپيريال رامينځ ته کيږي .

۶. زده کړه مانا داره ، هدفمنده او اشتراکي گرځي .

۷. زده کوونکي د تدريس په بهير کې فعال وي او درسي فعاليتونه له خپلې خوښې سره سم په شوق سره سرته رسوي .

۸. گوښه کيږ او کمزوريو زده کوونکو ته په خپله ډله کې د نظر دييانونو ، خبرې کولو او نورو ته د ځان پيژندلو وړ شرايط برابرېږي .

د يادولو وړ ده چې تدريس خورا زيات ميتودونه لري . چې ښوونکی له هغې څخه ددرسي بهير د پياوړتيا او اغيزمنتوب له پاره گټه اخلي خو کوم ميتودونه چې ښوونکی کولای شي چې ددرسي په بيلا بيلو پړاوونو کې د زده کوونکو د هدفمندي او مانا داره زده کړې له پاره ورڅخه کاروخلي په لاندې ډول دي :

۱. د وينا يا لکچر ميتود (Lecture Method)
۲. د سوال او ځواب ميتود (Question and Answer Method)
۳. مباحثې يا مناقشې ميتود (Discussion Method)
۴. انکشافې ميتود (Discovery Method)
۵. عملي يانمايشي ميتود (Demonstration Method)
۶. تکرار او تمرين ميتود (Repeat ion and Producing Method)

دوینا یا لکچر میتود (Lecture Method)

د یوې درسي موضوع تشریح کول د ښوونکي د تکره توبونو (مهارتونو) او مسلکي پوهې یوه مهمه برخه ده. هر ښوونکی باید پرخپل درسي مضمون یا درسي موضوع باندې په بشپړه توګه برلاسی وي. د وینا یا لکچر میتود کارول داسې وي چې ښوونکی د ټولګي مخې ته درپري اودرسي موضوع په لنډه توګه زده کوونکو ته تشریح کوي او دزده کوونکو سره په ګډه پرې غږیږي. دا میتود په هغه وخت اغیزمن بهیر وګڼل شي چې ښوونکی ددرس لومړني او بنسټيزې مسلې او موضوعګانې تشریح کړي او ددرسي بهیر نور فعالیتونه زده کوونکو نه پریردي چې ددرس د موضوع په اړه فکر او خبرې پرې وکړي او خپلې نظریې او تجربې یو او بل ته دلیردوي. د هر درس دتدریس لپاره درې پړاوونه ټاکل شوي دي:

الف - ددرس لپاره د چمتوالي پړاو.

ب - ددرس په موضوع باندې د کار کولو پړاو.

ج - ددرس لنډیز، پایله او ارزونه.

د لکچر له میتود څخه د زیاتره دلوروزده کړو په درسي ټولګيو کې کار اخیستل کیږي، ځکه چې ښوونکی باید په لږ وخت کې ډیر درسي معلومات زده کوونکو ته زده کړي او ولیريږي.

د وینا یا لکچر میتود په کارولو کې ښوونکی باید لاندې ټکوته پام کې ونیسي:

۱. د زده کوونکو د پوهې او سوېې سره سم خبرې وکړي، په خبرو کې ددرس په موضوع څخه لیرې لار نشي او په بیخایه خبرو او تشریحاتو وخت تیر نه کړي.

۲. ددرس په بهیر کې خپلې بنسټيزې دندې وپیژني او ددرس د هدفونو په پام کې نیولو سره خبرې وکړي.

۳. ددرس په موضوع باندې ترهغه زیات وپوهیږي چې په درسي متن کې راغلي وي.

۴. دلکچر پر مهال د ټولګي زده کوونکي له پامه ونه غورځوي او دوی ته دنظریو د څرګندولو او خبرې کولو چاپیریال برابر کړي.

۵. د زده کوونکو نظریې او تجربې دې له خپلې تشریح سره یوځای کړي، خبرې او فعالیتونه دې زده کوونکو ته پریردي.

۶. ددرسي موضوع هره برخه چې ډیر ارزښت لري په هماغه مطلب او موضوع باندې خبرې وکړي او سم یې تشریح کړي.

۷. ددرس د تشریح پرمهال ځای پر ځای ونه درپري بلکې خپل ځایونه دې بدل کړي څو چې د ټولوزده

کوونکو سره یې اړیکې ټینګې شي . غږ یې کله جگ کله ټیټ یا نرم وي په څرګند ډول واوریدل شي ددرس په بهیر کې دښوونکو اشارې ، کنایې او حرکتونه کولای شي چې تشریح ژوندی وساتي او درس زده کوونکو ته د لچسپه کړي .

۹. لنډې خبرې وکړي اوزیاتې خبرې دې زده کوونکو ته پریردي چې په داسې موضوعگانو بحث اومناقشه وکړي ترڅو د خبرې کولو ، نظریو څرګندولو او فکر کولو په زړه پورې چاپیریال برابر شي .

د سوال او ځواب میتود (Question and Answer Method)

سوال او ځواب نه یوازې دارزیایي یوه غوره ، لاره ده بلکې په درسي بهیر کې د ښوونکو لپاره ډیر اغیزمن او ګټور درسي میتود هم دی . ښوونکي کولای شي د درسي بهیر په پولو پراوونو او فعالیتونو کې ترې ګټه واخلي .

ښایي چې د تدریس پر مهال ځینې زده کوونکي د ښوونکو په خبرو یا مطلب پوه نه شي او د درس مطلب او مفهوم ورته مبهم او پیچلی پاتې وي ، په دې ډول په درسي مطلب او مفهوم باندې پوهیدل او د درس د موضوع په اړه پوره معلومات تر لاسه کول د سوال او ځواب میتود په کارولو سره ډیر ښه تر سره کیدای شي . دا خبر ه هم په پام کې ونیول شي چې سوال باید لنډ او روښانه وي تر څو چې د زده کوونکي د ځواب ورکولو پر مهال دوخت د ضایع کیدو او نورو حاشیه له دیو څخه ډډه وکړي .

د سوال او ځواب میتود ښکېلنې

۱. زده کوونکو ته د مفاهیمو او مطالبو د لیک په لړکې څه شی مبهم نه پاتې کیږي .
۲. د پخوانیو نیمګړیو او ناسمو معلوماتو د بشپړولو او تصحیح امکان مسیر کیږي .
۳. له هغو ځوابونو څخه چې د پوښتونکو (ښوونکو) سوالونو ته ورکول کیږي د ټولګي نور زده کوونکي ترې ګټه اخلي او د خپلو معلوماتو لمن پرې پراخوي .
۴. د زده کوونکو د جرت احساس پیاوړی کیږي او نورو زده کړو ته یې هڅوي او په دې توګه په دوی کې د فکر کولو او دلیل ویلو توان غښتلی کیږي .
۵. په درسي بهیر کې هر زده کوونکي ته د ګډې زده کړې چاپیریال برابرېږي او په دې توګه یې پروا ، بې علاقې او بې جراته زده کوونکي په کار لویږي او په درس کې برخه اخلي .
۶. ښوونکو ته د زده کوونکو د زده کړې پرمختګ قدم په قدم څرګندیږي .
۷. ښوونکي ته د زده کوونکو استعدادونه څرګندیږي او د کمزوره زده کوونکو د درسي ستونزو لپاره د حل لارې چارې پیدا کیږي او په دې توګه ښوونکي خپل درس آسانه کوي .
۸. د زده کوونکو د بیان او افادې مهارتونه پیاوړي کیږي .

۹. زده کوونکو ته سوال کول او ځواب ورکولو ، ادب او لارې چارې څرگندېږي او پدې پوهېږي چې څه وخت پوښتنه وکړي او کوم وخت څه ډول ځواب ورکړي .

د سوال کولو لارې چارې

د سوال کولو په مهال باید لاندې سپارښتنې په پام کې ونیول شي :

۱. سوال باید داسې مطرح نه شي چې ځواب یې «هو» یا «نه» وي . سوال باید زده کوونکي فکر کولو ته وهڅوي .

۲. سوال باید ځانگړی هدف تعقیب کړي او یا هدف وي .

۳. سوال باید د زده کوونکو د سويې ، پوهې او عمر سره مناسب وي .

۴. سوال باید حفظي معلومات ونه سنجوي .

۵. سوال باید یوه پوښتنه ولري ، دیوه سوال په دننه کې ډیرې نورې بې اړیکې پوښتنې مطرح کول ښه کار نه دی .

۶. د سوال څخه وروسته زده کوونکو ته باید د فکر کولو وخت ورکړی شي چې ځواب ووايي .

۷. په سوال باید ځواب نغښتی نه وي او یا سوال باید پخپله ځواب نه وي .

۸. هڅه باید وشي چې ټول زده کوونکي د سوالونو په ځوابونو کې برخه واخلي .

۹. زده کوونکي باید د ښوونکي له خوا ځواب ویلو او پوښتنو کولو لپاره وهڅول شي او زده کوونکو ته ډاډ ورکړ شي چې دهر چا پوښتنه په خپل ځای کې د ارزښت وړ ده .

۱۰. که سوال بیا هم پیچلی وي دهغې په اړه ډیر مثالونه ورکړ شي ، یا که چیر ځوابونه جامع او هر

اړخیز ځواب ولري او د زده کوونکو له پاره ددرک او هغه وړ نه وي نو هغه سوال دې په څو برخو

وویشل شي خو د برخه ایزو پوښتنو او ځوابونو په ترڅ کې موضوع روښانه شي .

۱۱. ښوونکي د زده کوونکو د ځوابونو پر مهال باید بې تفاوته پاتې نه شي ، زده کوونکي باید وپوهېږي چې ځواب یې سم وي یا ناسم .

۱۲. ښوونکي باید د زده کوونکو د پرلپسې یا زیاتو سوالونو په برخه کې بې حوصلې نه شي ، بلکې هغه

زده کوونکي چې زیاتې پوښتنې کوي او ځوابونه وايي تقدیر شي .

Discussion Method

مباحثي يا مناقشي ميتود

دسوال او ځواب او مباحثي ميتود ترمنځ نژدې اړيکې موجودې دي .
په مباحثه کښې داستدلال د نظريو د ليردولو له لارې زده کوونکي په درسي بهير کښې فعال ساتل کيږي او په دې ډول ټولو زده کوونکو ته ددرسي ټاکلي موضوعگانو په اړه د خبرې کولو او د نظريو د اظهارولو او څرگندولو په زړه پورې شرايط برابر وي .
د مباحثي او مناقشي د ميتود لارې ټولگي اکثرو زده کوونکو ته ډير معلومات ورکول کيږي او دوی پخپله د بحث او مناقشي د فعالو غړو په توگه د فعاليتونو د چورليز(مرکز) په توگه په درسي موضوع باندې کارکوي او خپلې پوهې او معلومات يو او بل ته ليردوي.
ددې ميتود په کارولو سره زياتره ښوونکي د بحث د لارښوونې دنده پرغاړه لري .

دلوست پلان

موضوع:-----	ښوونځی:-----
ساعت:-----	ټولگی:-----
د زده کوونکو شمیر:--	ښوونکی:-----
وخت او نېټه:----	مضون:-----

هدفونه	درسي مواد او میتودونه	د لوست د تطبیق مرحلې او فعالیتونه	ارزیایي نتیجه او وړاندیزونه	د پلان تغیر او وړاندیزونه
<u>الف:</u> اصلي یا اساسي هدف: د خدای (ج) رضا حاصلول پ: عمومي هدفونه: د ژبې د څلورو وده او انکشاف اوریدل، خبرې کول، لوستل او لیکل ج: خصوصي هدفونه: د شاگردانو پوهیدل د قران شریف په مفهوم باندې او شاگردان وکولای شي چې نوموړی درس ولولي او ویې لیکي	<u>الف:</u> تخته، تخته پاک، تباشیر، کتاب، تصویر، چارت، فلش کارت، فلیزي تخته، پ: درسي اصول او میتودونه، نمایشي میتودونه، سمعي او بصري میتودونه، سوال او ځواب میتود، گروه یې میتود	<u>الف:</u> لوست پیل د سلام په اچول ټولګي ته داخلیدل، د احوال پوښتنه کول، د ټولګي تنظیم، د کورنۍ دندې کتل، د حاضرۍ اخیستل. <u>د تیر درس ارزیایي:</u> د نوي او زور درس ترمینځ پیدا کول او د نوي درس لپاره انگیزه تولیدول پ: د نوي درس قدمونه او فعالیتونه د ښوونکي او زده کوونکي له خوا. د نوي درس عنوان، د تورې تخته پر مخ لیکل او نوې درس د (بسم الله الرحمن الرحيم) په ویلو شروع کول. د ښوونکي په واسطه سره درس د چارت له مخې لوستل او بیا په شاگردانو تکرارول بیا د کتاب له مخې لوستل بیا په شاگردانو باندې د فلش کارټونو استعمال او گروه یې فعالیت د هغې په واسطې سره اجرا کول، د کوچنیو کارټونو استعمال د فلاین په تخته باندې او په شاگردانو باندې په توره تخته لیکل	<u>الف:</u> دنوې درس ارزیایي قرانکریم د چا کتاب دی؟ قرانکریم د چا په واسطه سره په حضرت محمد «ص» نازل شوی دی؟ پ: دلوست نتیجه ج: کورنۍ دنده نوموړی درس په کورکي ولول او دوه ځله یې په کتابچو کې ولیکي	<u>الف:</u> د پلان تغیر ب: مشکلات ج: غوښتنې او وړاندیزونه د نوي او راتلونکي لوست لپاره

ترخو د زده کوونکو تر مینځ د بحث موضوع اوږده نشي او بحث له خپلې اصلي موضوع بل خواته لار نشي او وخت په نورو خبرو ضایع نشي .

د پام وړ ده چې هر مباحثه له یوې پوښتنې پیل او زده کوونکی د ځواب د پیدا کولو له پاره ځانگړې پریکړې او پایلې ته سره رسیري .

ښایې زده کوونکي کله کله مباحثه د انحراف لوري ته بوځي خو دا د ښوونکي د نده ده چې بیرته یې خپلې اصلي لارې ته راولي او پرې نه ږدي چې بحث او مناقشه له خپلې اصلي موضوع خارج او خت په بیهوده خبرو تیرشي .

د ا میتود په عادي حالاتو کې نظرنورو میتودونو ته ډیر وخت ته اړتیا لري نو ځکه ښوونکی باید دې خبرې ته پام وکړي او ټولې ستونزې مخکې له مخکې په خپل درسي پلان کې په نظر کې ونیسي .
دمباحثې اومناقشې میتود د تدریس دیو غوره میتود په توگه د زده کړې د بهیر د پیاوړتیا لپاره ډیرې گټې لري چې څوېې دادي:

۱. په ټولگې کې د زده کوونکو او ښوونکو معلومات ، له دواړو خواوو څخه د تجربو د زیاتوالي له لارې اضافه کیږي .

۲. له درسي چاپیریال ، درسي موضوعگانو او د ټولگي د زده کوونکو د تجربو له لارې معلومات سره را ټولیري .

۳. زده کوونکي په درسي موضوع باندې د فکر کولو او دلیل ویلو له پاره هڅول کیږي او ټولو زده کوونکو ته د گډې د زده کړې چاپیریال برابریري .

۴. په درسي موضوع باندې د زده کوونکو ژوره پوهه او معلومات ارزیابي کیږي .

دلوست دپلان فورمه

موضوع:-----	ښوونځی:-----
ساعت:-----	ټولگی:-----
د زده کوونکو شمیر:-	ښوونکی:-----
وخت او نیټه :-----	مضون:-----

هدفونه	درسي مواد او میتودونه	د لوست د تطبیق مرحلې او فعالیتونه	ارزیابي نتیجه او کورنی دنده وړاندیزونه
<p>۱. اصلي او اساسي هدف:</p> <p>۲. مضمون عمومي هدف:</p> <p>۳. دلوست خصوصي هدف:</p>	<p>۱. درسي مواد او لوازم</p> <p>۲. د تدریس میتودونه او لاري چاري</p>	<p>الف: د نوي لوست د پیل نه مخکې :</p> <p>د سلام اچولو نه وروسته د زده کوونکو سره احوال پوښتنه د ټولګي تنظيم او حاضري اخستل . کورنی دنده کتل . د تیر لوست پوښتنه د نوي او تیر درس ترمینځ اړیکې . د نوي لوست معرفي کول د یوې انگیزې قصې یا پوښتنې پواسطه دنوي لوست د پیل:</p> <p>ب: د تدریس عملي جریان (دنوي لوست قدمونه او فعالیتونه)</p> <p>د ښوونکي فعالیتونه د زده کوونکي فعالیتونه</p> <p>۱. ۱.</p> <p>۲. ۲.</p>	<p>۱. ارزیابي نتیجه</p> <p>۲. نتیجه</p> <p>۳. کورنی دنده</p>

۵. ځينې موضوع گانې چې د درسي پروگرام په محتوی کې نه وي راغلي په هغو موضوعگانو او مطلبونو باندې بحث کيږي ، او په دې ډول د بحث په موضوع په اړه د ټولو زده کوونکو پوهه ، نظريې او تجربې څرگنديږي او د موضوع د اغيزمنتوب په اړه نوي معلومات سره راټولېږي .
۶. د زده کوونکو ترمينځ ټولنيزې اړيکې ټينگيږي او په ټولگي کې د زه کوونکو لپاره د نظر د څرگندولو لارې چارې څرگنديږي او پدې توگه زده کوونکي په ټولگي کې د نظم اودسپلين په ارزښت او مانا پوهيږي .
۷. وروسته پاتې او گوښه کيږو زده کوونکو ته د تدريس په بهيرکې د برخې اخستې چانس رامينځ ته کيږي .
۸. په ډله کې د خبرو کولو په آداب او نزاکت پوهيږي او دخبرو اونظريو له لارې خپل ځانونه يو او بل ته ورپيژني .
۹. د ټولگي د زده کوونکو ترمينځ پر ځان د باور احساس پياوړی کيږي او په دې توگه په دوې کې د بيان دافادې توان غښتلی کيږي .
- لنډه داچې په يو موضوع باندې مباحثه دټولو زده کوونکو د نظريو گډ بيان اوددې نظريو او مشورو کوتلې پایله ده . هره مباحثه بايد پای ولري او ځانگړې پريکړه او پایله ترې راووخې .
- د پام وړ ده چې دمباحثې او مناقشې د کارولو يوه غوره لاره په ټولگي کې د يوې او يادپيرو موضوعگانواپه ره د زده کوونکو ترمينځ د ډله ايزو او گروپي کارونو په جوړولو سره ترسره کيږي ډله ايزاوغروپي فعاليتونه چې د بحث اومناقشې د ميتود په کارولو سره ترسره کيږي د ماشومانو د ټولگيو له پاره خورا ارزښت لري . دوی په گروپونو کې د فعالې زده کړې لپاره چمتو کيږي او هر ماشوم ته په درس کې د برخې اخيستني مثبت او مطلوب شرايط برابرېږي .

Discovery Method

انکشافی میتود

اکتشاف په لغت کې د یو شي پیدا کولو ، کشفولو او لار موندلو ته وایي .
د تدریس انکشافی میتود هم هغه منطقي لاره ده چې ښوونکی دهغې په مرسته کولای شي چې زده کوونکي دپته اړ کړي چې واقعیتونه او موضوعگانې پخپله وپېژني ، هغې ته پراختیا ورکړي او په پای کې ورڅخه نتیجه گيري هم وکړي .

ددې میتود ښه والی دادی چې دښوونکي پرخای پخپله دټولگي ماشومان ددرس په بهیر کې فعال وي ، فکر کولو ته هڅیږي او دمسلو له پاره د حل لارې او چارې لټوي . ښوونکی ددې میتود په کارولو سره هم دلارښود دنده لري او زده کوونکو ته د درس په هره برخه کې د فکر کولو او دنظریو د څرگندولو وړ شرایط چمتو کوي .

ددې میتود دکارولو لارې چارې دادی چې ښوونکی باید حتما د زده کړې داسې حالت رامینځته کړي چې زده کوونکي د زده کړې په بهیر کې له یوې پوښتنې او پرابلم سره مخامخ شي . دلته د پرابلم ماناداده چې زده کوونکي دې د یوې پوښتنې په اړه فکر کولو ته وهڅول شي چې دمسلې سم ځواب رواباسي .

پوښتنې باید دزده کوونکو د ذهني تکره توبونو (مهارتونو) او سويې په پام کې نیولو سره مطرح شي ، تر څو چې هغوی د پوښتنې په تشریح او تحلیل پیل وکړي . زده کوونکي باید ددې توان ولري چې دزده کړې فرضيې ډله بندي کړي . د همدغو فرضو له مخې باید خپل ځان وازمایي او داسې نتیجه گيري وکړي چې په همدغو ازموینو ولاړه وي .

ښوونکی ددې میتود په کارولو کې د لارښود او مشاور په توگه کار کوي . زده کوونکو ته د مسلو د حل لارې پشنهاد وي . داسې پوښتنې کوي چې هغوی د هڅول شي او دمسلو د حل لارې دوی پخپله پیدا کړي .

په اکتشافی میتود کې زیاتره د مقایسوي حالتونو څخه گټه اخیستل کیږي . مقایسوي حالتونه دادی چې دادی چې زده کوونکي د یو لړ حالاتو یامسلو سره مخامخ کیږي . بیا ورڅخه پوښتل کیږي چې ددې حالاتو او مسلو په اړه فکر وکړي اود مسلو ترمینځ ورته والی ولټوي . لنډه دا چې ښوونکی کولای شي د اکتشافی میتود په کارولوسره د لومړنیو ټولگیو زده کوونکي د هڅوي چې دموضوعگانو په اړه ددی خپله فکر وکړي او دخپل ذهنونه او فکرونه په فعاله توگه په کارو اچوي . دې میتود ته ځینې وخت دمسلې د حل دلارو میتود هم وایي .

Demonstration Method

عملي يا نمايشي ميتود

د شيانو نمايش يا ښودل زياتره د کتنې او مشاهدې پر بنسټ تر سره کېږي .
جوته خبره ده چې کوچنيانو د يو شي په ليدلو او کتلو سره ځانگړي تکړه توبونه (مهارتونه) لاس ته راوړي .

ددې ميتود له لارې لومړی يو ښوونکی يو کار او فعاليت په عملي ډول زده کوونکو ته وړاندې کوي ،
بيا هماغه کار او فعاليت زده کوونکي په ځانگړي توگه کوم چې يې ليدلی يا ښودل شوی تکراروي او
سرته يې رسوي . ددې ميتود غوره والی دادی چې ښوونکی کولای شي ډيرو زده کوونکو ته په لنډه موده
کې زيات مهارتونه ، معلومات او تجربې وليږدوي اودوی ته ددرس بنسټيزې موضوعگانې ورزده کړي .
ددې ميتود په کارولو سره ښوونکی د زده کړې بهير د حقيقي شيانو تصويرونو ، کارډونو او ماډلو له
لارې پرمخ وړي . ځکه نو هغه زده کړه او پوهه چې ددې ميتود له لارې زده کوونکو ته ليږدول کېږي
ددوی په ذهن کې تل پاتې او ژوندې وي .

د ښوونې او روزنې ځينې پوهان پدې نظر دي چې:

او ريډل هيريډل دي : ليدل زده کول دي او عمل کول پوهيدل دي .

د پورتنیو ځانگړتياو په پام کې نيولو سره اوس دا خبره روښانه شوې چې دتدريس نمايش او عملي ميتود
په ټولگي کې دزده کړېد بهير يوه غوره ميتود دی . ددې ميتود په کارولو سره زده کوونکي فعاله او
اغيزمنه زده کړه لاس ته راوړي او کولای شي چې زده شوی مطلب د عمل په ډگر کې پلی کړي او
مطلوبې نتيجه ترې اخلي .

عملي يا نمايشي ميتود لاندې څلور پړاونه لري چې دتدريس په بهير کې بايد په پام کې ونيول شي :

الف : د چمتوالي پړاو

ب : د تشریح ورکولو پړاو

ج : د ښودلو پړاو

د : د ازمایښت يا ارزيايي پړاو

د پښتوالي پړاو :الف

ددې پړاو څخه مطلب دادی چې ښوونکی باید دتدریس نه وړاندې دنمایش یا ښودلو سامان الات مخکې له مخکې د ټولګي مخې ته چمتو کړي او په ټاکلو ځایونو کې یې کیږدي . دتدریس نه وړاندې باید دغه الات اووسایل وازمایي او چک یې کړي چې سم کار وکړي . جوته خبره ده چې یو ښوونکي ته عصبي ستونزه هغه وخت پیداکيږي او کار یې له ګډوډیو سره مخامخکيږي چې دښولو وسیله یا اله یا ماډل سم کار ونه کړي . ښوونکی د تدریس په بهیرکې ددې میتود د کار ټول ضروري شیان باید مخکې له مخکې چک او دښودلو لپاره یې په منظم ډول د ټولګي په وړاندې دمیز په سر کیږدي ، ترڅو چې ددرس په وخت کې پرته له ځنډه هر شي په آسانی سره واخلي او دتدریس په بهیر یې له ستونزو سره مخامخ نه شي .

ب : د تشریح پړاو :

په دې پړاو کې ښوونکی د ښودلو شیان زده کوونکو ته د ماډلونو ، تصویرونه کارډونو او چارتونو په مرسته وړاندې کوي او ورپسې ددغو شیانو په اړه تشریحات او توضیحات ورکوي . ښوونکی باید په پام کې ولري چې د ښوونو او یا نمایش ورکولو شیانو د کارولو په اړه تشریحات په منظمه توګه او ساده جملو کې ترسره شي او دهرې برخې د تشریح کولو پر مهال او زده کوونکو څخه پوښتنې وشي اودوی ته وخت ورکړل شي چې د شیانو او فعالیتونو په اړه معلومات ورکړي .

د عملي یانمایشي دا پړاو ډیرمهم دی ځکه چې بنسټیز شیان چې د زده کړې د بهیر د پیاوړتیا او زده کوونکو په ذهن کې د مفهومونو د ژوندي ساتلو له پاره کارول کیږي باید سم تشریح شي ترڅو چې زده کوونکي پرموضوع باندې سم وپوهیږي او وروسته یې بیا په عملي توګه تر سره کړای شي .

هر ښوونکی باید د هرې لنډې تشریح وروسته له زده کوونکو څخه هم معلومات او توضیحات وغواړي تر څو چې زده کوونکي ته هم د فعالې او ګډې زده کړې شرایط برابر شي او زده کوونکي په درس کې فعاله برخه واخلي .

ج : د نمایش یې بنودلو پړاو

په دې پړاو کې بنوونکي د موضوع د تشریح څخه وروسته ځینې شیان په عملي یا نمایشي توګه زده کوونکو ته ښایي . بنوونکي چې عملي فعالیتونو په بهیر کې چې د ډول ډول وسیلو او الاتو له لارې تر سره کېږي د زده کړې د فعالیت هره برخه په زده کوونکو باندې هم عملي کړي تر څو زده کوونکي دوه اړخیزه شي او فعالیتونه یواځې بنوونکي پورې محدود پاتې نه شي . جوته خبره ده چې د موضوع پېښې د تشریح څخه وروسته او بیا په موضوع او پېښه په نمایشي او عملي توګه زده کوونکو ته وړاندې کول د اغیزمنې او دوامدارې زده کړې لپاره خورا مهم کار دی .

د بنودلو یا نمایش ورکولو پر مهال بنوونکي باید زیار وباسي چې دهر زده کوونکي پوښتنو ته سم ځوابونه ووايي ، همدارنګه په هره برخه کې بنوونکي د ډول ډول پوښتنو له لارې د ټولګي ټول زده کوونکي په درسي بهیر کې شامل او ددوی لپاره په درس کې د فعالې برخې اخیستنې په زړه پورې چاپیریال برابر کړي .

د : د ازمایېښت پړاو

هر بنوونکي باید د تشریح او بنودولو پړاونو څخه وروسته ټول کارونه او فعالیتونه چې سرته رسولې په زده کوونکو باندې تکرار کړي او له دوی نه په هره برخه کې توضیحات او معلومات وغواړي او په توګه خپل درس وازمائي ، که چېرې په کومه برخه کې زده کوونکي ستونزې ولري بیا دی موضوع تکرار او وروسته دی په دوی باندې عملي کړي تر څو د موضوع په مطلب باندې سم پوه شي .

دی بنوونکي (Role play) د یادولو وړ ده چې عملي نمایشي میتود ډیر غوره لاره د نقش لوبولو کولای شي د نقش د لوبولو میتود څخه په درسي بهیر کې ګټه واخلي ددې میتود په مرسته یوه موضوع یا یوه پېښه د څو تنو لوبغاړو له خوا په عملي توګه بنودل کېږي ددې کار اغیزمنتوب دادي چې د زده ترمخ د موضوع یا پېښې په اړه عاطفي اړیکې ټینګېږي او زده کوونکي د موضوع یا کوونکو او لوبغاړو . پېښې د تمثولو پر مهال ځان په هماغه صحنه کې احساسوي او ژور فکر ورباندې کوي .

همدارنګه ددې میتود بل ښه والی دادې چې د زده کوونکي د ژورې مطالعې او کتنې له لارې د موضوع یا پېښې ته پاملرنه کوي چې په دې توګه یې مطلب تر ډیرې مودې پورې په فکر او ذهن کې ژوندی پاتې

کیري او د موضوع څخه مثبتې نتیجه اخلي له بلې خوا دنقش په لوبولو کې زده کوونکي خپلې قواوې په تیره بیا خپل حواس په موضوع یا پېښې باندې متمرکز کوي او په پایله کې په موضوع باندې په واقعي او عيني ډول پوهیږي اود موضوع په اړه یې پوه او معلومات پیاوړي کیري .
ښوونکی کولای شي درياضي په مضمون کې په زده کوونکو باندې د دوکاندار تمثلي لوبه ترسره کړي او پدې باندې د ریاضي د جمعي ، منفي ، ضرب او تقسیم عملي بشپړې کړي او په عملي توگه یې په دې مفهونو باندې وپوهوي .

: د نقش د لوبولو د سرته درسولو له پاره باید لاندې ټکي په نظر کې ونیول شي

۱. دنمایش د لوبولو له پاره ټاکلي موضوع په نمایشي ډول لیکل

دنمایش یا نقش لوبولود موضوع لپاره وسایل ، لوازم او شرایط برابرول - ۲

۳. په نمایش کې د لوبغاړو ونډې او نقشونه ښکاره کول او موضوع پدوې باندې تمرین کول

۴. هر لوبغاړي ته ددوې دسويې په مطابق برخه ورکول

۵. دنمایش څخه مخکې زده کوونکو ته دنمایش هدفونه بیانول او دوی ته دموضوع په اړه لنډه

معلومات ورکول

۶. د نمایش څخه وروسته دنمایش هدف اوموضوع په اړه بحث ، نتیجه گیری او ارزیابي

تمرین او تکرار میتود *Repeat ion and practicing Method*

تمرین د زده کړې د بهیر اود زده کړې د تعمیم او تطبیق له پاره یو اغیز من میتود دی . له ډیرې مودې راهیسې له دې میتود څخه کار اخیستل کیږي . ښوونکی دتمرین اوتکرار په مرسته د زده کړې مطلبونه اومفهمونه د زده کوونکو په ذهن کې بیا له سره پیاوړي کوي او دغه زده شوي مطلبونه او مفهمونه د زده کوونکو په ذهن کې تل پاتې ساتي چې کولای شي چې په عملي ډگر کې ورڅخه پوره گټه واخلي . تمرین بیلابیل ډولونه لري چې ځینې یې دادي .

الف :- مفظي تمرین :

دا یو ډول طوطي وار یا بلبل واد تمرین دی یوازې دیوه شي د حفظ کولو له پاره سرته رسیږي چې پکې د تفکر او تعقل ونډه ډیره لږه ده . په عنعنوي ډول د ضرب جدول زده کړه یو ډول تکراري یا حفظي تمرین دی . په دې ډول تمرین کې زده کوونکي یو مطلب له ډیرې محدودې مانا سره تکرار په زور ذهن ته سپاري او اصلي مطلب او مقصد ته دومره پام نه کوي . مثلاً یو زده کوونکی ممکن دنیل دسیند اوږدوالی په تکراري ډول حافظې ته وسپاري ، خو په دې خبره ونه پوهیږي چې دنیل سیند چیرته دی ؟ مصر په کومه لویه وچه کې پروت دی ؟ د مصریانو په اقتصادي ژوند کې دنیل درود ونډه څومره ده ؟ او داسې نور .

ب: استنباطي تمرین:

دا تمرین له علاقې استدلال مباحثې او د نویو نویو مفهومونو او موقعیتونو له کارولو سره اړه لري . سره له دې چې د تکرار ونډه په استنباطي میتود کې هم شته ، خو دغه تکرار یوه ښه نه لري . دغه تمرینونه یو له بل سره په توپیر کې د یوې موضوع یا مفهوم په شا او خوا راڅرخي ، کوم تمرینونه ، چې د هندسي

قضیو په اړه تر سره کیږي او همدا راز هغه مسایل چې زده کوونکي یې پر قضیو او دلایلو باندې تر پوهېدلو وروسته حلوي ، استنباطي تمرینونه دي .

ج: مرور

دا تمرین په هغو مطلبونو باندې د پوهې د پیاوړي کولو لپاره تر سره کیږي ، چې مخکې زده شوي او یا درس ورکول شوي وي ، مرور تل د خلاصه کولو یا د کره کولو ، ترسیمولو او طرحه کولو تکره توبونو (مهارتونه) سره غاړه وي ، په یو درسي موضوع یا مطلب بیا له سره مرور کول په ذهن او عمل کې د موضوع او مطلب د بیا ژوندي کولو او تازه کولو په مانا ده ، د مرور په مرسته زده کوونکي کولای شي ، چې د درس ځینې برخې چې هېرې شوې وي ، بیا له سره پرې وپوهېږي او پوهه په ذهن او عمل کې تلپاتې وگرځوي .

د: عملي کولو تمرین:

دا د خوځنده (حرکتی) او تخنیکي تکره توبونو (مهارتونو) د حاصلولو لپاره سرته رسېږي ، ورزشي تمرینونه او د کسبي او حرفوي تکره توبونو د زده کړې تمرینونه ، عملي تمرینونه دي ، چې په ځانګړتیاوو باندې مخکې خبرې شوي دي .

ښوونکی باید د تمرین لاندې سپارښتنو ته پام وساتي

۱- زده کوونکي باید د تمرین اړوند هدفونه درک کړي او په دې وپوهېږي ، چې د څه لپاره تمرین سرته رسوي .

۲- د تمرین مهال باید ډېر او ستړی کوونکی نه وي او داسې نه شي ، چې یو ساعت تمرین په دوو ساعتونو کې اجرا شي .

۳- ښوونکی باید له هغو ښوونیزو مفهومونو او مقصدونو څخه خبر وي ، چې د ده د درس په برخه کې ارزښت لري ، د درس د ارزښت ښودنې لپاره زده کوونکو ته تر اندازې ډېر تمرینونه سپارل مناسب کار نه دی ، د تمرینونو حجم باید د زده کوونکو د اړتیاوو او سویې سره سمون ولري ، د درس د بېرته

غبرگولو يا بېرته ويلو په خاطر بايد د مطلب له حفظ كولو څخه ډډه وشي ، يانې حفظ كول بايد هدف نه وي ، ځكه د يو مطلب حفظ كول تل د هغې د پوهېدلو په مانا نه ده ، خو كه چېرې د يو مطلب او مفهوم حفظ كول د درس په هدفونو كې وي او د نورو مطلبونو له درك زده كړې او ورباندې پوهېدلو سره مرسته وكړای شي ، نو بيا مجاز دی .

د تدریس ځانگړي میتودونه:

د تدریس د عامو میتودونو ترڅنګ ، د تدریس ځانگړي میتودونه هم شته چې د هر مضمون د ځانگړنو سره سم په درسي بهیر کې کارول کېږي . هر ښوونکی باید د تدریس د عامو میتودونو ترڅنګ د تدریس په ځانگړو میتودونو باندې هم وپوهیږي خو چې د زده کړې بهیر زده کوونکو ته اغیزمنه او ډاډمنه شي د ژبې په ځانگړي میتودونو باندې وپوهیږي . او په دې ډول اسانه او بامفهومه درس زده کوونکو ته وړاندې کړي . په دې برخه کې یو د ژبې د تدریس میتود دی چې د ژبې د ښوونکو لپاره یې پوهیدنه لازمي او ضروري ده .

د ژبې د تدریس میتود

ژبه د انسان په ټولنیز ژوند کې ستره ونډه لري اود هغه له کړو وړو مناظرو او فکر کولو سره غوټه شوې ده . ژبه د زده کړې لپاره هم ډیره مهمه ده . بې له ژبې څخه نه علم رامینځته کیدای شي ، نه څوک زده کړه کولای شي او نه هم د خپل ځان او نړۍ په هکله معلومات تر لاسه کولای شي . د ژبې ښوونکی باید په دې وپوهیږي چې زده کړه څومره ارزښت او گټه لري د ژبې د ښې ، اغیزناکې او با مانا ښوونې لارې او اصول کوم دي تر څو دهغه زده کوونکي وکولای شي چې :

- په خپله ژبه په سمه توګه وغږیږي او اوریدونکی یې په خبرو وپوهیږي
- د خپلې ژبې د غږیدونکو په ژبه وپوهیږي .
- په خپله ژبه لیکلي آثار سم ولولي او په مانا یې پوه شي .
- په خپله درس سم لیکل وکړي چې خلک دده لیکنې ولولي او پرې پوه شي .

د پام وړ ده چې د ژبې په زده کړه کې څلور تکړه توبونه (مهارتونه) نغښتي دي چې هغه دادي :

۱. داوريډلو (غور نيولو) تکړه توب

۲. دغريډلو يا خبرې کولو تکړه توب

۳. د لوستلو تکړه توب

۴. د ليکلو تکړه توب

د ا څلور گوني تکړه توبونه (مهارتونه) د ژبې د مهمو اساساتو څخه شميرل کيږي .

د ژبې ښوونکي دنده لري چې نوموړو تکړه توبونه ته په ځانگړې توگه پاملرنه وکړي ، ترڅو يوبڼه او ريډونکي ، ويونکي ، لوستونکي او ليکونکي وروزو .

الف :- د ژبې لومړی تکړه توب اوریډل :

اوريډل له غږ سره اړيکي لري . غږ په هوا کې د يو جسم له رپيدو ، اهتزاز څخه پيدا کيږي . کله چې يو

جسم ورپول شي د هر جسم د چاپيريال هوا د متحدالمرکز په څپو کې خوځيږي اوداوريډونکي

غوربونوته رسيږي . اوريډونکي غوربونه داوريډلو دحس عصبي مزو په واسطه دغه غږيزې څپې دهغه

مغزونه ليردوي او مغزه يې دهغه غږونو سره چې په کې ذخيره کړي دي تشخيص او پيژني دغه ټولي

عملي ته اوريډل وايي .

يا اوريډله هغه غږونه چې فوري د صوتي غږو په واسطه تو ليدو او مونږ يې اوريډولو مهارت په واسطه

احساس کوو دې ته اوريډل وايي .

يا په بل عبارت : هغه غږونه چې د صوتي جهاز په واسطه مور ته رسيږي اوريډل يې بولي اوريډل د

ژبې د څلورو تکړه توبونو څخه لومړی تکړه توب دی اودا تکړه توب د لومړي ځل لپاره د مور له غيږې

څخه شروع کيږي .

څه وخت چې يو کوچنی ماشوم نوی نړۍ ته راشي نومور ورته په مختلفو لارو او طريقو سره خپله مورنۍ

يا پلارنۍ مينه په اوازونو ، کلمو ، جملو او عبارتونو سره بيانوو . که څه هم په دې وخت کې کوچنی

ماشوم په هيڅ نه پوهيږي ، خو سره له دې هم خپله لوربه ، تنده ، درد د ژړا په واسطه څرگندوي

اومور يې پوهيږي چې دماشوم يې څه شي ته حاجت دی .

داوریلو (غورنیولو) هرغونه :

۱. د غرونو ، هجاگانو ، کلمو ، عبارتونو او جملو په تلفظ ، آهنگ او مانا وو پوهیدل
  ۲. د لغتونو ذخیره زیاتول
  ۳. د خبري کولو خای او موقع پیژندل ، په مناسب وخت کې دنورو خبرو ته غور نیول او ورته خواب ویل
  ۴. دنورو په نظریو او عقیدو باندې پوهیدل
  ۵. د نورو د گټورو تجربو په باب معلومات ترلاسه کول او دهغو په مرسته خپلو فکرونو ته وده او پراختیا ورکول .
- مخکې له دې چې ماشوم ښوونځي ته راشي ، دمور غبرونه او ورپسې د کورنۍ دنورو غړو غبرونه اوري او ورو ورو دهغوی غبرونه کلمې او جملې په غیر مقصودې توگه زده کوي .
- په ښوونځي کې د ماشوم د اوریدلو مهارت ته وده ورکول په بیلابیلو طریقو سره کیږي .
- ښوونکی کولای شي چې ماشومانو ته کیسې ووايي چې حل یې کړي ، قصې ورته وکړي اوماشومان دې بیا ووايي ددې لپاره چې دماشومانو زړه تنگ نه شي ، ښوونکی باید په ساده ژبه د ماشومانو دسویې سره سم په ورین تندي او ظرافیت ، په نرمه ، پسته او خوږ گړدود خبرې وکړي . په تدریس کې دې داسې مواد وړاندې کړي چې د ماشوم د چاپیریال د غوښتنو سره سمون ولري . داسې مواد باید جالب وي اودماشومانو پاملرنه متمرکز کړای شي .
- ښوونکی باید اوریدلو لپاره دماشومانو سره په لاندې توگه مرسته اوکمک وکړي او لاندې نقطې دې په نظر کې ونیسي
۱. ښوونکی دې دوینا په وخت داسې څه ووايي چې د غورنیولو ارزښت ولري
  ۲. دوینا په وخت کې دې یو ښه پلان ولري خو دماشومانو توجه ځانته جلب کړي .
  ۳. ښوونکی دی داسې یو شی ووايي چې په هغه کې یو هدف پروت وي .
  ۴. په ډیرو ساده او مناسبو الفاظو باندې دې خبرې وکړي خو چې زده کوونکي ورباندې پوهه شي او داو ل سره برابر وي .
  ۵. په ټولگي کې دی ښه په زړه پورې فضا مینځته راوړي ترڅو ماشومان د ښوونکي خبرې واوري
  ۶. ښوونکی باید په داسې خای کې ودرېږي چې درنا مخه ونه نیسي خو چې دماشومانو سترگې خرابې

نه شي .

۷. ماشومانو دناستې ځای باید مناسب او ارامه وي .

داوریدلو لپاره یو ټووړانډیزونه :

به لومړي خت کې دالاندې لارښوونې تر سره کړئ:

۱. ماشومان دی ټولګي کې دښوونکي اوازونو ته غوږ کېږدي او هغه دې واورې .
۲. ماشومان دې بهر بوځي او هلته دې مختلف اوازونه واورې او هغه دې وپیژني .
۳. ماشومانو ته دې مختلف اوازونه واورول شي او هغوی دې غوږ ورته ونیسي او ماشومان دې یو غږ له بل څخه بیل کړئ.

۴. ماشومانو ته دې ورته کلمې چې هم قافیه وي تکرار کړئ.

۵. ځینې لارښوونې تعقیب کړئ.

۶. داوړیدلو ځینې تمرینونه (لوبې) اجرا کړئ یعنې یوه کوچنې لوبه چې په هغې کې ځینې کلمې او جملې وي تکرار کړي ، او بیا دې هغه کلمې ، جملې له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړي .
- ۷- ماشومانو ته دې په یوه ځانګړې موضوع کې یواځې یو ځل لارښوونه وکړي او بیا دې دهغه پوښتنه وکړي او زده کوونکي دې ځواب ورکولو ته مجبور کړي ترڅو زده کوونکي اوړیدلو لپاره اړتیا احساس کړي .

۸. ښوونکی دی په لوړ اواز اوړیدلو لپاره دفتاً یو پراګراف ووايي او په دې پراګراف کې دې د زده کوونکو څخه پوښتنې وکړي .

۹. د ټیپ شوې الې په واسطه ځینې اوازونه ماشومانو ته واورول شي او په هغه کې داوړو کوونکي حالت معلومول .

۱۰. دورځپانې یوه برخه چې له رادیو له خوا خلکو ته اوړیدل کیږي په هغه حصه کې له زده کوونکو څخه معلومات وغوښتل شي .

۱۱. ځینې لوبې دې اجرا کړي او په هغې کې دې ځینې ځانګړې کلمې او مفاهیم له ماشومانو څخه پوښتنه وکړي .

د غورځنه نیول علتونه :

- ماشومان د ښوونکې په خبره چې دی څه وایې سم نه پوهیږي .
- شاید د ښوونکې اواز په کافي اندازه (اوچت ، کښته) او ساده نه وي . خو زده کوونکي یې په خبرو باندې پوه شي .
- ماشومان کونښن کوي چې ډیر زیات له وخت نه کار واخلي ، خو هغه څه واورې فکر یې تحلیل کولای شي .
- که چیرې ښوونکي داسې کلمې استعمال کړي چې د زده کوونکو له سویې څخه اوچتې وي نو ماشومان غور ورتنه نه نیسي .
- ښوونکي باید د زده کوونکو علاقه او په زړه پورتیا پیدا او په موضوع په زړه پورې کړي . که نه زده کوونکي غور ورتنه نه نیسي .
- له بعضو زده کوونکو سره ځینې نورې موضوعگانې موجودې وي او زده کوونکي په هغه موضوع کې فکر او چرت وهي نو په دې وخت کې هم زده کوونکي د ښوونکي خبرو ته غور نه نیسي .
- کله کله داسې هم کیږي چې یوه موضوع زده کوونکي څو وارې وي او یایې هغه موضوع په تیر وخت کې لوستلې وي ، نو په دې حالت کې د تکرار په وجه زده کوونکي د ښوونکي خبرو ته غور نه نیسي .
- کله داسې هم پېښیږي چې زده کوونکي ځانته شخصي نظریې او مفکورې لري او د ښوونکو له نظریاتو سره هم عقیده نه وي له دې امله د اوریدلو لپاره ځانگړې په زړه پور تیا نه ښکاره کوي .
- بعضې وخت داسې هم کیدای شي چې خپله ښوونکې د درس ورکولو په وخت د موضوع غایه او موخه په ښه شان سره نه شي توضیح کولای چې دا کار هم د زده کوونکو د غور نه نیولو علت کیدای شي .

د یوښه اوریدنکي فواص:

۱. یو ښه اوریدنکي همیشه مؤادب او قرار وي او دنورو د خبرو په وخت کې اخلال نه پیدا کوي .

۲. ښه اوریدونکی چپ ارام په خپل ځای کې ناست وي او شاوخوا ته یې ځایه حرکت نه کوي . او همیسه یې توجه د ویونکي خواته وي .
  ۳. ښه اوریدونکی مهمې نقطې تعقیبوي او په هغه کې فکر کوي .
  ۴. ښه اوریدونکی د موضوع سره مینه ، علاقه او په زړه پورتیا ښکاره کوي .
  ۵. ښه اوریدونکی معقولې پوښتنې کوي .
  ۶. ښه اوریدونکی د ځینو نقطو په اړوند زیات شواهد او دلایل غواړي .
  ۷. ښه اوریدونکی د ویل شویو شیانو په اړوند خپل قدرت او لیاقت ښکاره کوي .
- په یاولرۍ چې د یو ښوونکي په توګه په ټولګي کې دنظم او دسپلین په غرض په اوچت اواز خبرې ونکړی.
- که چیرې زده کوونکي غالمغال کوي ، ښوونکی دې ورو خبرې وکړي او خپل اواز د زده کوونکو له اوازونو څخه اوچت نه بلکې په متوسط شکل سره دې خبرې شروع کړي .

ب - د فېرې کولو یا غږیدلو تکره توب (مهارت) :-

د ژبې دوهم تکره توب خبرې کول دي ، اودا تکره توب باید په زده کوونکو کې تقویه شي دخبرو هغه طبیعي حالت چې زده کوونکی ورسره اشنادی هغه معمولي او عادي خبرې کول دي . کومې چې دوې یې د خپل پلار ، مور ، ملګرو او دوستانو سره کوي .

ماشوم تر څلور پنځو کلونو وروسته په خپله مورنۍ ژبه کې یوه اندازه لغتونه ، عبارتونه او جملې زده کړې وي . کله چې په ښوونځي کې شامل شي په خپله مورنۍ ژبه خبرې کولای شي خو دومره واضح نه . ښوونکی هڅه کوي چې دماشوم دغه تکره توب ته نوره هم وده او پراختیا ورکړي .

د ځینو تلفظ څرګند او واضح نه وي ، د ځینو ژبه نښلي او ځینې نور د اوازو په تلفظ کې مشکلات لري . دوې نه یواځې په خبرو اترو کې تکلیف لري بلکې د ژوندانه په مختلفو برخو کې لکه ټولنیز پرمختګ ، ذهني رشد او هیجایي پرمختګ کې یې خنډونه او بندښ لیدل کیږي .

همدارنګه دزده کوونکو استعداد یو دبل څخه توپیر لري په دغه ټولو برخو کې باید دزده کوونکو سره مرسته وشي .

د غږیدلو د تکره توب موټي :

۱. ماشوم د غږیدلو په مرسته سم فکر وکړي او خپلې نظریې چې دهغه پوهې اودرک محصول دي بیان کړي.

۲. خپلې اړتیاوې او غوښتنې په بشپړ ډاډ ، ازاده توګه او روانه ژبه ووايي .

۳. له خپلې پوهې سره سم په ټولنیزو بحثونو او مناقشو کې ګډون وکړي .

۴. د موضوعګانو په بیانولو کې خپل نوښتګر ځواک ، صلاحیت او تکره توبونه وکاروي .

۵. له اړتیاوو سره سم کلمې او اصطلاح ګانې په صحیحه توګه زده او سم یې تلفظ کړي . چې عبارتونه

او جملې سمې او په مناسب ډول ولولي .

۶. نظمونه په شعري ګردود ووايي.

د ښوونکي یو اړخیزه خبرې ماشومان په خبرو نشي راوستې ، ښوونکي باید داسې فعالیتونه په ټولګي

کې رامنځته کړي چې ماشومان په خبرو راوړي او پورتنې هدفونو ته پراختیا ورکړي .

د بیلګې په توګه : کیدای شي چې ښوونکي یاماشوم یوه کیسه ووايي. بیا ښوونکي یا ماشوم پخپله

دهغې کیسې په اړه یو له بل څخه پوښتنې وکړي او ځوابونه سره ورکړي . یا داچې ښوونکي ماشومانو ته

لارښوونه وکړي چې په ټولګي کې ځینې فعالیتونه د ډرامو او ډیالوګونو په بڼه تمثیل کړي .

داهم کیدای شي چې ښوونکي یو تصویر چې بیلابیل شیان ، فعالیتونه او منظرې په کې انځور شوې

وي پر توره تخته او دیوال وځړوي او دماشومانو د ذهني سویې په پام کې نیولو سره دوی ته وخت

ورکړي چې هر یو په خپل وار سره خبرې پرې وکړي . همداراز ښوونکي ته ښایې چې په دې فعالیتونو

کې ټولو ماشومانو ته مساوي اوبرابره ونډه ورکړي . که ځینې زده کوونکي د خبرې کول حرات ونه لري

او یا څه تورې نیمګړتیاوې ولري له حوصلې ، زغم او مهربانۍ څخه دې کار واخلي او هر زده کوونکي

ته موقع برابره کړي چې په فعالیتونو کې ونډه واخلي په درسي موضوعګانو باندې وغږیږي اوتمرینونه

سرته ورسوي. له بلې خوا ښوونکي باید زده کوونکو ته داسې چاپیریال برابر کړي چې پرته له ویري

خپلې نظریې او وړاندیزونه ددرسي موضوعګانو په اړه ووايي او هیڅکله له ښوونکو څخه د بیرې او ډار

احساس ونه کړي . ښوونکي ته هم لازمه ده چې له زده کوونکو سره داسې چلند وکړي چې ماشومان

ورته د یو زړه سواندې لارښود ، مشر او دوست په سترګه وګوري . خپلې ستونزې ورته وویلاي شي او

دتمرینونو او فعالیتونو د اجراکولو پرمهال وار خطا نه شي .

د فبرو کولو لپاره ټولارې په لاندې ډول سره دي:

ورځنۍ محاورې ، د تیلیفون د استعمال لارې ، راپورنه ترتیببول او ارایه کول .
داستان ولیکل او ویل ، غیرې رسمي خبرې او اترې ، ځینې تمثلي شیان بنودل اودهغوی شرحه
اعلانونه ترتیبول او ویل یې . ښوونکې کولای شي چې د ځینو نورو شیانو څخه کوم چې د زده کوونکو
په شوق او ذوق پرسویه بابروي ترتیب او زده کوونکو ته وړاندې کړي .

الف - د تیلیفون د استعمال طریقہ :-

تیلیفون دهغه مناسبو وسایلو څخه دی چې دخبرو د پرمختگ او پیغام د ژر رسولو لپاره ورځنې کار
اخستل کیږي .
ښوونکی کولې شي چې زده کوونکي د تیلیفون په استعمال باندې پوه کړي ددغه کار لپاره اساسي او
مناسبه لاره داده چې د ټولگی له زده کوونکو څخه دوه تنه انتخاب کړي . یو زده کوونکی د ټولگی په
یو کنج او بل یې په بل کنج کې ولاړوي او دغږون کوونکي په ډول دې خبرې وکړي .
ښوونکي ته دا لازمه ده چې زده کوونکو ته د تیلیفون کولو د غه لاندې ټکې ورزده کړي :
د تیلیفون دغورې (گوشک) د اخستلو سره سم خپل ځان معرفي کړي او وروسته دې و مخاطب نوم او
ځای پوښتنه وکړي .

لکه : زه (خاتول) یم . تاسې څوک یاست ؟

غورې سم په لاس کې ونیسي او په څرگند ډول دې خبرې وکړي . د خبرو په وخت دې دخبرو اداب
مراعات کړي . او ښې ، ښې جملې دې استعمال کړي او دمخاطب خبروته دې په غور سره غور ونیسي .
که چیرې مخاطب بل چا ته پیغام لیږي هغه دې په ډیره توجه سره واوري او څرنگه چې ورته ویل
شوي وي په هغه شان دې مطلب سړي ته ورسوي .

دوخت دعايت کول او په تیلیفون کې خبرې کول له هغو مطلبونو څخه گڼل کیږي چې ښوونکی باید
زده کوونکي ورته متوجه کړي .

زده کوونکو ته دې په ډاگه وویل شي چې تیلیفون یو عمومي دستگاه ده نو داسې خبرې وکړئ چې
دادب له چوکاټه څخه د باندې اولیرې نه دي .

کله چې زده کوونکي په ښوونځي کې د تیلیفون کولو عادت او آداب زد کړي وروسته هغه دوی په خپله د خبرو په وخت کې رعایت کوي .

ب = د راپور د ویلو طرز:

الف - گزارش د معمول سره سم دیوکس له خوا د خو تنو لپاره تهیه او ترتیب کيږي لازمه داده چې موضوع د ترتیب کوونکو او اوریدونکو لپاره گتوره او په زړه پورې وي .
گزارش دهغه هدفونو لپاره ترتیب کيږي چې پخوا زده کوونکو د بحث او څیړنې وړ گرځیدلي وي .
او په عمومي ډول سره اخباري او اطلاعي بیه او جنبه ولري .

دگزارش لپاره دغه لاندې ټکي په نظر کې نیول کيږي :

د زده کوونکو لپاره د کتابونو ، فلمونو اونور شیانو د توجه او پاملرنه وړ ده .
د یو سفر او نابیره تگ گزارش دهغه مطلبونو لپاره گتور دی چې د لوستل شوو علماوو اخستل شوي وي .

دمثال په توگه دهغو شیانو تهیه چې دشکل او رنگ په برخه کې وي .
یا هغه ځانگړی شی چې د افتخار وړ گرځیدلی وي لکه د افغانستان دجنډې رنگونه او یا دهغو رنگونو کسب او زده کړه چې د ځانگړو خاطراتو څخه بحث کوي او څیړنه کوي .
او داسې هم کیداشي چې یو زده کوونکی د خپل نظر سره سم ځینې شیان راټول کړي چې دوستانو او اوریدونکو لپاره په زړه پورې وي . د ښو عکسونو په ښودلو او ژبې په بیان سره دې هغه موضوع په زړه پورې او ښایسته کړي .

یوه ښه لار داده یادښتونه ټول کړي ترڅو چې گډوډي ورته پېښه نه شي او په خپله ځانگه کې بریالیتوب ترلاسه کړي . د زده کوونکو عکس العمل یو تر بله دداسې راپورنو په ترتیبولو کې په ښکاره ډول د یو بل څخه توپیر لري .

هغه زده کوونکي چې عمر یې تر نورو ډیر وي هغوی ټاکلې موضوع د خپل فکر سره سم لندويي .
که چیرې موضوع ډیره مهمه او په زړه پورې وي نودی ته تیارېږي چې په هغه کې نوره څیړنه په زور وکړي او کوشش کوي چې دنقاش برجسته برخه یې دهنر دلارې په زړه پورې کړي .
دتحریري راپورونو په باره کې مو یو څه وویل . اوس به د شفاهي راپورنو په باره کې یو څه ووايو :

شفاهي گزارش له هغو گټورو کارونو څخه دی چې زده کوونکي د سمو او درستو ویلو او فکر کولو ته متوجه کوي .

شفاهي راپورونه د زده کوونکو سره د گټورو او سمو کارونو په انتخابولو د درست صیحيح لغتونو او غوره اصطلاحاتو او د ادب په رعایت کولو کې ډیره مرسته کوي او هم دنورو کارونو لپاره تشویق کيږي .

داستان یا ناول ویل :

هغه چې داستانونه چې زده کوونکي یې پخپله لیکي په غالب گمان سره ددوې شخصي تجربې دهغوی تحلیل او تصور په هغه برخه کې ډیر لاس لري او مهم نقش لوبوي دا ډول تازه او نوې داستانونه چې د زده کوونکو له خوا لیکل کيږي په زړه پورې دي . دداستان لیکل ځانته یو ټاکلی وخت لري ترڅو زده کوونکي ورته تشویق کړي د یوې کورنۍ پیښې په باره کې یا هغه کارونه چې د جمعې په ورځ مینځ ته راځي او یا هغه لوبې چې د څلورو فصلونو په تیریدو سره سرته رسیږي لکه ډنډه توپ لوبه ، لامبو ، علمي سفرونه او دهغه شیانو په باره کې چې خورا مهم وي نو داستان دی . په دغه ډول موضوعگانو کې ولیکل شي .

ښوونکی کولای شي چې کوم وخت دا ډول داستانونه له زده کوونکو څخه اورې نو له هغو نه د یو بل کوچني او په زړه پورې داستان ولیکي او هغه داستان دې زده کوونکو ته ووايي . په دغه ډول سره ښوونکی کولای شي چې دتحلیل له لارې زده کوونکو داستان لیکلو ته تشویق او متوجه کړي .

دبلگې په توگه: که چیرې یو زده کوونکی ښوونځي ته یوه (سویه) رواړي او خپلو ملگرو ته یې وښايي نو په دغه وخت کې دې ښوونکی دلږ وخت څخه کار واخلي اوزده کوونکو ته دې ووايي . فکر وکړې چې دا (سویه) ژوندې راځي چې ددغې سویې په باره کې داستان ولیکو . په دې ترتیب سره زده کوونکي د سویې په باره کې ځینې مطلبونه وایي او نور زده کوونکي ورباندې یو څه زیاتوي چې په دغه شان یو داستان لیکل مینځ ته راځي .

ښوونکی دې خپل زده کوونکي حقیقي داستان لیکلو ته متوجه کړي .

برعکس که چیري داستان تخيلي بڼه ولري کونښن دې وکړي چې د حقیقي ژوند نتیجه ورڅخه لاس ته راوړي .

ښوونکی دې خپلو زده کوونکو ته وړاندیز وکړي او له هغو نه دې وغواړي چې خپلې هیلې د خوب دلید په شان څرگند کړي .

یا دې داسي تصور وکړي چې د داستان لیکلو یو قهرمان دې دمشال په ډول که چیرې د سلیمان «ع»

غمی دهغوی په لاس کې وي څه به یې پرې کول ؟
نو ددې لپاره چې زده کوونکي پخپله داستانونه وليکي او په دغه لار کې پرمختګ وکړي نو لازمه ده چې ددوی د تخيل جنبه تربيه او وروزل شي . ځکه چې دا جنبه تر هرڅه ډیر زیات ارزښت لري . هغه داستانونه چې زده کوونکي یې ليکي په لومړۍ مرحله کې هغه ډی گډوډوي او دوی ته زیاته توقع هم نه کیږي .
دا ځکه چې وروسته له هغه ورو ورو د ښوونکي په توجه دمکمل وایي او منظم توب بڼه غوره کوي .

د داستان لیکلو غوره ټکي داري:

د زده کوونکو د بیان پرابلم ، د لفظونو جوړښت ، هدف او موضوع د داستان غوره خصوصیات دي او په زړه پورې توجه غواړي .
د داستان قهرمان دخورا مهمو خواصو څخه گڼل کیږي یعنې قهر مانانو ته دې پوره پاملرنه وشي .
داستان هغه وخت ډیر جالب دي چې داوړیدونکو شوق (علاقه) ، ذوق او تحریک ځان ته واړوي .
په کوم داستان کې چې نوې عقیدې او حساسې نظریې موجودې دي نو جازبیت درجه یې هم ښه وي .
د ساده لغتونو او جملو تړل یو تربله د داستان موضوع خورا ښایسته کوي نو لازمه ده چې زده کوونکي د لغتونو یوه لویه پانگه ولري . چې په تدریجي ډول سره د داستان لیکلو په وخت کې په کار واچوي . دا ځکه چې دلغتونو په کار اچوي . دا ځکه چې دلغتونو په کار اچولو سره د داستان موضوع ډیره اغیزمنه او په زړه پورې کیږي .
زده کوونکي هم کوښښ کوي چې داسې داستانونو ته شوق او علاقه پیدا کړي او په خپل وار سره خپلو داستانونو ته مناسب عنوانه غوره او پیدا کړي .
هغه څوک چې د داستان لیکلو په باره کې ولیکل شوه د رهنما بڼه لري او ښوونکی کولای شي چې د خپل ابتکار سره سم د داستان لیکلو موضوع نوره هم گټوره او په زړه پورې کړي او زده کوونکو ته یې ورزده کړي .

په فیل مینځ کې فبرې اترې یا غیر رسمي فبرې او ورځنې مهاورې:

غیر رسمي خبرې په عمومي صورت سره یو شفاهي غور او تعمق دی چې دیوې موضوع او یا څو موضوع گانو په باره کې دیو گروپ او ډلې له خوا مینځ ته راځي او یو خاص هدف لري چې هغه تریبوت او څیړنې لاندې نیسي .

غیر رسمي خبرې هغه لومړی په زړه پورې تدبیر دی چې د ښوونځي په لومړنیو ټولګیو کې او لومړنیو ښوونځیو کې ورڅخه استفاده کوي. دا خبرې یو مروج پلان لري چې ټاکلی گروپ دهغو مشکلاتو او خنډنو ته متوجه کوي او تر غور لاندې نیسي ورو ورو دهغو عملي کول صورت مومي . چې په سر کې یې یو ښوونکی او یا یو تکره زده کوونکی د رهنما په ډول کار کوي . غیر رسمي خبرې او عامیانه مناقشه دیوې دیوې پوښتنې او یوې خبرې څخه منشا اخلي او ورو ورو یوې نتیجې ته رسیږي ، لکه : د خپل هیواد د ځینو ملي ورځو په باره کې پوښتنې کول د یېګې په توګه دخپلواکې ورځ ، د ثور اومه ، اتمه ، ځکه خلکو د ژوند چارې داجتماعي علومو له مطالعي نه زده کړې دي او ورڅخه استفاده کوي .

اونړیوال جریانونه ، د سولې خبرې ، اقتصادي کنفرانسونو او دملګرو ملتونو غونډې دیو واقعي اواصلي دیالوګ په شکل ترتیب کولې شي .

هغه ټولګي چې دخپل هیواد د خوشحالی او نیکبختۍ په برخه کې څه اوریدلې وي هغه دې دیو دیالوګ په شکل ترسیم کړي . کیسې دې جوړې کړي او هغه دې ولیکي . سپورت او موزیک ته دې هم پکښې برخه ورکړي او دغه فعالیتونه دې د زده کوونکو مور او پلار ته هم وړاندې کړي .

وروسته دې دغه مواد نورو ښوونځیو ته ور وښودل شي .

همدا ډول زده کوونکي د ځان لپاره کالي او جامې جوړې کړي اونمونې دې دندارې دپاره کیږدي . د پورته لوستل شوو شیانو تکامل د زده کوونکو د سويي په لوړولو کې په زړه پورې رول لوبوي .

ورځنې مهاوري :

د خبرو هغه معمولي اوعادي ډول دی چې دلویو په وخت کې ، د سلام علیکم په وخت کې همدارنګه د

پیژندگلوې په وخت کې له اشنایانو ، دوستانو ، ملگرو ، همدارنگه د عامو خلکو سره دخبرو په وخت کې ورڅخه کار اخستل کېږي .
همدارنگه دښوونځي سامان الاتو دبرابرولو په وخت کې د حیواناتو او نباتاتو د لیدني او مشاهدې په وخت کې ورڅخه گټه اخستل کېږي .
که چیرې ښوونکي په مستقیم ډول سره په دغو خبرو کې گډون نه کوي نه دې کوي ، خو دماشومانو خبرو کولو اوغور نیولو ته دې ډیر متوجه وي .

Reading

ج - لوستل

لوستل هغه کيلي ده چې دکتابونو او چاپ کړي موادو دروازه دانسان په مخ خلاصوي اوانسان ته دخپلواکي زده کړې زمينه برابروي ، په حقيقت کې لوستل دښوونې اوروزنې یو بنسټيز توکي دی چې دهغې پرته دکتابونو او له ښوونيزو اوروزنيزو منابعو څخه گټوره اودوامداره گټه اخيستل کيدای نه شي .

دزده کوونکو دپوهې هر اړخيزه پراختيا په لوستلو سره پيل کېږي . لوستل په حقيقت کې د ښوونې اوروزنې زير بنا بلل کېږي . که چیرې يو زده کوونکي په لوستلو کې قابل نه وي نو هغه په تاريخ ، جغرافيه ، ساينس اونور مضامينوکې څه شی نه شي زده کولای . څوک چې په لوستلو کې کمزوری اوضعیف وي نونه شي کولای چې په ښوونه اوروزنه کې پوره برخه واخلي .
ذهن ته دصوتي سېبولونو اوانځورونو دمفهومونو ليردول ، هغه په ژبه راوړل او دسېبولونو او آوازونو څخه مفهوم اخستلو ته لوستل وايي .

يو ښه لوستونکي کوم دی ؟

يو ښه لوستونکي په دغه لاندې شيانو باندې قادر وي:

۱. څه لولي په مانا اومفهوم باندې پوهیږي . يواځې د کلمو تلفظ کول دلوستلو مانا اومفهوم نه لري ترڅو چې لوستونکي ته دکلمومانا اومفهوم ورته معلوم نه وي .
۲. په هغو ټکو اوعلامو دې پوه شي چې په لوستلوکې ورسره مخامخ کېږي .

لکه: (?). (.) (.) (!). (...). (،) اوداسې نور ، اودمطلب لنډيز چې د کتاب په وروسته برخه کې لوستونکی باید هغو نقشو گرافونوباندې پوه وي چې د تحريري موادودتشریح کولو په وخت کې ورته متوجه وي .
۳. ښه لوستونکی د کتاب د ټولو مفرداتو سره لکه : لړلیک ، عنوانونه او ځینې نورو شيانو باندې پوهیږي .
۴. ښه لوستونکی هغه دی چې د لوستلو په وخت کې د لوستلو طریقي په نظر کې ونیسي او کار دې ورځینې واخلي . یعنې د یوې لنډې اواسانې کیسې په لوستلو کې دې له تیزې څخه کار واخلي خو علمي حقایق او هغه ځایونه چې ډیر مهم او پیچیده وي یاداشت او یاد کړي .

۵. لوستونکی دې د لوستلو سره مینه او علاقه ولري . ښوونکی دې د خپلې پاکې دندې له مخې دا پر ځان لازمه وبولي چې زده کوونکو ته هغه لارې ورزده کړي چې د دوی سره د لوستلو په وخت کې مرسته کوي او هغه مرستې په لاندې شکلونو کیدای شي .

۱. څو ساده کتابونه دې په لومړي وخت کې دنده ورکړي څو چې پخپله یې ولولي اوبیا دې دورکړ شوو کتابونو څخه دهغوی دپوهې په تناسب له هغو کتابونو څخه څو عنوانونه انتخاب او په ټولګي کې دې ووايي . تر څو چې د لوستلو قوه یې پرمختګ وکړي .

د دې پرمختګ لپاره دې ورځپاڼه ، مجله او ساده کتابونه انتخاب کړي او په زده کوونکو باندې دې تکرار ولولي . د غلط تلفظ او بې ځایه توقف او ځینو نورو اشتباهګانو مخه دې ونیسي ورته دې اصلاح شي . همدارنګه دکلمو استعمال په مناسب ځای کې د جملو طرز او د جملو ترکیبونه دې ورته په خیال کې وساتي . ترڅو چې د زده کوونکو د لغاتو ذخیره قوي او دهغو داستعمال ځای د پیژني .
ترکومه حده چې په زده کوونکو کې دلغاتو پانګه زیاتېږي په هماغه اندازه د زده کوونکو علمي سويه لوړیږي .

همدارنګه کوبښې دې وشي چې د فکر تمرکز د لوستلو په وخت کې زده کوونکو ته وښودل شي .
په لومړنیو زده کړو کې لوستل په دريو پړاوونو کې ترسره کیږي په لاندې ډول دي :
۱. د توجه اودوق رابلل :

پدې پړاو کې ښوونکی باید د لوستلو لپاره د زده کوونکو ذوق او پاملرنه وپاروي ، ښوونکی پدې برخه کې کولای شي د درس په پیل کې په زړه پورې کیسو ، پېښو او نورو په زړه پورې څیزو په ښکاره کول یا د درس د موضوع د عنوان په اړه ډول ډول تصویرونه وښي او په دې توګه د درس په اړه د زده کوونکو ذوق وپاروي او د دوی پاملرنه د درس اصلي برخې ته واړوي .

۲. د پټې خولې لوستل :

د دې لپاره چې زده کوونکي د متنونو د سمډستي لوستلو په ترڅ کې له ویرې او ډار سره مخامخ نه شي

، دكلمو ، جملواو پراگرافونو دتركيب سره اشنا او په لوړ اواز لوستلو لپاره چمتو شي نو دپټې خولې لوستل صورت نيسي . په دې ډول لوستلو كې شونډې نه خوځيږي دخولې څخه اواز نه اوځي ، يواځې دذهن په كارولو او دسترگو په حرکاتو سره لوستل سرته رسيږي .

دپټې خولې لوستلو ښيگڼه داده چې زده كوونكي په راتلونكي كې د تيزو او چټكې لوستنې له پاره چمتو كيږي دې ډول لوستلو ته مطالعه هم ويل كيږي .

دپټې خولې په لوستلو كې زده كوونكي دهغو كلمو ، مفهونواو جملو په برخه كې ډير پام كوي چې لوستل او يا مانا يې ورته گرانه وي . زده كوونكي هڅه كوي چې نوي مفهونه دجملو دسياق له مخې ولولي او په مانا يې وپوهيږي . كه بيا هم ستونزې ولري نوهغه په ښه كوي ، دنورو زده كوونكو او ښوونكي سره دمناقشي او بحث په وخت كې يې زده كوي .

۳- په لوړ غږ لوستل:

د دې لپاره چې ښوونكي ډاډه شي ، چې زده كوونكو يې متن لوستلی او په مانا يې پوهېدلي دي ، نو متن په لوړ غږ لولي ، بيا د مفهوم اخیستنې لپاره يې يو څه پوښتنې كوي او تعريفونه سرته رسوي .

لنډه دا چې ښوونكي د يو متن په لوستلو كې لومړی بايد د درس د موضوع يا سرليک په اړه په زړه پورې خبرې وكړي ، خو چې د زده كوونكو پاملرنه درس ته واړول شي ، بيا دې زده كوونكو ته لارښوونه وكړي ، چې د درس متن په پټه خوله له ځانه سره ولولي او مشكل لغتونه يې په كتابچو كې وليكي يا يې په ښه كړي او وروسته بيا هر ستونزمن لغت چې د زده كوونكو له خوا په كتابچو كې په ښه شوی وي په توره تخته باندې دې وليكي او مانا يې له زده كوونكو څخه وپوښتل شي . كه چېرې ټول زده كوونكي د لغت په مانا پوه نه شي ، نو ښوونكي دې د لغت مانا پر تخته وليكي او بيا دې متن لومړی په زده كوونكو او بيا په خپله په لوړ غږ ولولي .

د لوستلو د مهارت په وده او پراختيا كې بايد لاندینی لارښوونې په پام كې ونيول شي:

زده كوونكي بايد :

1. د لوستلو په ټولو پړاوونو كې د لوستل شويو كلمو / عبارتونو په مانا او مفهوم ښوونېزو او روزنيزو ښېگڼو (مسلكي مالومات ، د ژوند مسايل ، اخلاقي سلوك) ښه وپوهيږي .
2. د كلمو په تركيبې ښو او د سمبولونو او غږونو په اړيكو وپوهيږي .
3. هڅه وكړي چې په نويو كلمو ، موضوع ، مانا او مفهوم د متنونو د قرینو له مخې وپوهيږي .

4. نظمونه په ښه غږ او شعري لهجه ولولي.
5. متن په مناسب او وړ غږ (نه ډېر لوړ ، نه ډېر ټیټ ، نه ډېر تېز ، او نه ډېر گند) ولولي ، چې اورېدونکي یې په مینه او دلچسپۍ تعقیب کړای شي ، په مفهوم یې وپوهیږي او منفي اغېزې پرې ونه ښندي.
6. ډېر غوره او کلیدي کلمې او جملې پر توره تخته ولیکي ، یا دې ښوونکي پر توره تخته ولیکي.
7. ټول وار په وار لوستلو کې برخه او ونډه واخلي.

د لوستلو لپاره تیاری:

د یوه لوستونکي لپاره لومړی شی ، چې دی ورته اړ دی ، هغه د ده د کښېناستلو وضعه ده ، چې په خورا درست او ښه ډول د کتاب په مقابل کې کښېني.

په دې مانا چې پرڅنگ یا د مخې خواته دې ډېر پر کتاب ټیټ نه شي.

داسې نور حالتونه ، چې د لوستونکي صحت ته مناسب نه دي باید اختیار نه کړي.

د لوستلو په مقدماتي او لومړي پېرونو (مرحلو) کې زده کوونکي دې ته هم اړتیا لري ، چې د سترگو د حرکتونو له مخې له ښې خوا نه چپ لور ته غږول زده کړي او دا کار په لاندې اصولو باندې استوار دی:

- ۱- د لیدلو ډېرې ساده ، بسیطې خنداوړې تصویري کیسې زده کوونکو ته وویل شي او داسې لارښوونه او پرمختګ منځ ته راوړي ، چې دوی یې هیله او آرزو ولري.
- ۲- د یو چوکاټ په ذریعه چې د یو ښېښيې مردکي چوکاټ دې د نوموړي چوکاټ په وسط کې څو طبقې دي او پرمخ یې پلاستیک سرینس دی ، د دغه چوکاټ په متناظرو کڼوونو کې سوري دي. کله چې په یوه سوري کې مردکي واچول شي ، د چوکاټ چپ خواته حرکت کوي ، تر څو چې دوهمې برخې ته راځي اما کله چې ښې خواته حرکت وکړي ، نوموړی مردکي مالومیږي ، په همدې ترتیب ورو ورو هر څومره چې غواړي د مردکي حرکت ته دوام ورکولای شي چې په حقیقت کې یوازې د سترگو حرکات د ښې خوا څخه چپ لورته په دې وسیله سره د سترگو حرکت روزل کیږي او دا زموږ یواځینې هیله ده ، چې د سترگو حرکتونه ورو ورو د لوستلو لپاره آماده شي.

۳- څوک چېرته ځي؟

د صفحې ښي خوا ته دې زده کوونکی او چپ لور ته د هر یو زده کوونکي لپاره یو یو کور دی ، د هر زده کوونکي لپاره د دوی کورته اوږده لاره تللې ده. اوس هر یو زده کوونکی کولای شي ، چې د ښي لور څخه نومرې لیکه چې مور ورته لار ویلې ده تعقیب کړي ، تر څو خپل کور ته ځان ورسوي او یا دا چې له مطلب او موخې سره اړیکه ونیسي. البته د لارې تغیبول په گوتو او یا نورو شیانو سره کیږي ، د لوستلو په برخه کې دا تمرین سترگې له ښي لور څخه چپ لورته روزي ، له بلې خوا د لیکلو لپاره هم مرسته کوي او ه د زده کوونکو غړو ته نظم او نسل وربښي.

د لوستلو لپاره ښکته پلان طره شي؟

یو ښوونکی کولای شي چې دخپلو زده کوونکو سره د لوستلو په مهارت کې مرسته وکړي وروسته بیا هغه ته پرمختګ ورکړي . پدې برخه کې له ډیرو لارو څخه کار واخلستلای شي .

۱. ښوونکی کولای شي چې دخپلو زده کوونکو څخه دهم رینه لغاتو په پراختیا کې مرسته وکړي پدې شرط که چیرې ددوی مورنۍ ژبه دکلماتو په رینو کې ددوهمې ژبې سره گډون او یوالې ولرې د ژبې په تدریس کې کولای شي چې عبارت ، متضادې کلمې او مترادفې کلمې سره شرحه کړي پدې شرط چې هم رینه کلمې د یوې کورنۍ څخه وي توضیحات یې لازم دي .

مثلا: روغ ، روغتون ، روغتیا ، روغوالې اوداسې نور...

یخ او سور ، ویاړ او افتخار ، مرسته او کمک اوداسې نور .

لکه خپه او خوشحاله ، ژوند او مرگ ، شپه او ورځ ، دوست او دښمن :۲. متضاد لغات

ښوونکی پدې ډول له زده کوونکو سره مرسته هم کولای شي چې دوی کوچنې او لوی کلمات وویشي لکه پوه ، پوهنه ، ناپوه او داسې نور

همدارنگه ښوونکی کولای شي چې پروفیکس زده کوونکو ته ورزده کړي ، لکه : بې بنیاده ، بې کوره ، بې کاره ، بې موره ، نا معقول اوداسې نور .

همدارنگه سفکس لکه : پوهنتون ، روزنتون ، کلیوالي ، ولسوالي او داسې نور .

۳. همدارنگه ښوونکی کولای شي چې د زده کوونکو سره د کلماتو مانا د قیاس له مخې له موجوده شاوخوا کلماتو او یا دنورکلماتو په وسیله سره مرسته وکړي ښوونکی کله چې دمجردو کلماتو یعنی د زده کوونکو په مورنۍ ژبه سره ځواب ورکولای شي پدې شرط چې ښوونکی د زده کوونکو په مورنۍ ژبه پوه شي دازیار باید وویستل شي چې په پښتو کې دامکان په صورت سره په ساده نقشو ، ساعاتو ، کلیزو او داسې نور مناسبو څیزونو باندې زده کوونکوسره او وروزل شي او زده کوونکو ته په ځینې نظریې په شعور ډول سره د خلکو د کلتور په باره کې معلومات ورکړل شي داهم پدې شرط که چیرې دوی وکولای شي او یا یې ضرور وبولي ښوونکی کولای شي چې په لنډ ډول سره ددوی دمورنۍ ژبې په وسیله سره معلومات ورکړي .

۴. ښوونکی دزده کوونکو په درک او پوهه د مختلفو لارو څخه باوري شي او څه نا څه لاور یادونه وکړي .

۵. ښوونکی د ډیرو مختلفو سوالونو ډولونه په عینې سلسله کې پوښتنې وکړي .

دمثال په ډول : دی پوښتنه کولای شي چې ایا زلمی افغان دی!؟

دا ډول سوالونه په استفهامي ډول باید وښودل شي او استفهامي کلمات لکه څرنگه ؟ څه ؟ څوک ؟ چیرته ؟ کله ؟ څله ؟ ولې ؟ او داسې نور .

مثلا: څوک په امریکا کې اوسي ؟

څرنگه یې ؟ کله راځي ؟ څه کوي ؟ څله خپه یې ؟ ولې ژاړې ؟ او داسې نور .

۶. په وروستیو مراحلو کې دی باید داسې پوښتنې وکړي :

(څنگه یا ولی)

قیاسي سوالونه د لوستلو په مواردو کې باید وشي لکه : تاسې څه کوی ؟ تاسې څه فکر کوې ؟ په همدې ډول ښوونکی داسې پوښتنې وکړي چې زده کوونکی ځوابونه د لوستلو په مواردو کې کلمه په کلمه پیدا کړي .

ښونکی د یوې فقرې اصلي مفکوره او مقصد له زده کوونکو څخه باید پوښتنه وکړي چې دوی هغه کلمات پیدا کړي په یوه طریقه واضح او تشریح کړای شي . او دا وښي چې نوموړی شخص خبرې دبیړې او قهر په برخه کې دي یا هغه وضعه او حالت چې دی پکې موقعیت لري درک کړي ښوونکی زده کوونکو ته غیرې مرتبې کلمې په عباراتو او فقرو ورکوي وروسته بیا له زده کوونکو څخه پوښتنه کوي چې دوی دې په اصلي اومرتب ډول سره واړوي .

څنگه یو ښوونکی د زده کوونکو د لوستلو د تیزوالي ته پرمختګ ورکولای شي .

الف: کله چې دوی خاموشانه یو شی لولي ښه به داوي چې وخت د لوستلو څو چنده کم کړي .

ب: ښوونکی د وخت دکموالي په جریان کې ډیره توجه وساتي او د زده کوونکو د کلمو تلفظ ته متوجه اوسي .

ج: زده کوونکي دې تشويق شي چې د شونډو حرکات کم کړي کله چې دوی خاموشانه مطالعه کوي .

د: ښوونکی په یوه معینه غایه او مقصد کې درس ورکړي نو دوی به ضرور څو سوالونو ته ځواب پیدا کوي ، بیا ځینې کلمات ورته پیدا کړي یا کومه مفکوره یا عنوان او یا دا چې یو لوی اومرکزي فکر به ورته پیدا شي دا کار د ښه ویلو او لوستلو لپاره په چپه چوپتیا سره او هم په لوړ اواز .

څو ښوونکی پخپله ځینې چارټونه ورته جوړوي اویا په هغه کې لدې چارټونو څخه کار اخلي .
څرنګه چې د لوستلو د مرحلو او طریقو په باره کې څه خبرې وشوي ښه به وې چې د لوستلو د ښوونې په برخه کې خبرې اترې وکړو او څو طریقي پدې باره کې هم شته چې دامکان په توګه له هغو څخه باید استفاده وکړای شو .

لومړنۍ مرحله یا طریقه :-

هغه مواد چې دوی زده کړي اویایې په یاد کړي دي باید هم یی ولولي او هم یې ښه تلفظ کړي دغه لوست یا د دیالوګ په ډول ترتیب شي اویا دی دیوې سلسلي عملي جملو په رنگ سره صورت ومومي او یا دا چې یوساده تمثلي کیسه دټولګي په شاوخوا کې چې پخوا زده کوونکو ورباندې بحث کړای وي په داسې حال کې چې تدریس شوې ترکیبې جملې هم پکې ترتیب او تنظیم شي ښوونکی باید زده کوونکي دینه مجبور کړي چې د زده کړای شوي شیان ، نومونه ، بې له دې چې شیانو ته وګوري نوم یې په درست تلفظ کړي . وروسته بیا هغه مواد دښوونکي له خوا په لوړ اواز ولوستل شي په داسې حال کې چې زده کوونکي ورته په دقت سره وګوري او ښوونکی لوست تعقیبوي وروسته دښوونکي تر لوستلو زده کوونکي په ګډ اواز سره همدې طریقي په لوستلو پیل کوي دا هم ممکنه ده چې وروسته تر دې عملي د یو بل ګروپ څخه په انفرادي ډول هیله وشي چې ووايي .

دوهمه مرحله .:

ښوونکي او يا يوه ډله د ژبې ښوونکي په ښوونځي کې اشنا کلمې او راز راز ترکیبونه ترتیب کړي وروسته يې د يوه ديالوگ په شکل سره راوړي په همدې ډول د زده کوونکو سره مرسته وشي چې دا نوې ترتیب شوي مواد چې ټول اشنا اومروج عناصر پکې راغلي وي ولولي .

درېمه مرحله .:

زده کوونکي دې د داسې موادو په لوستلو پيل وکړي چې په هغه کې ځينې نامانوسه (اشنا) کلمې اوترکیبونه پکې وي دا رنگه مواد د ښوونکي يوه کمينه ترتيبوي ، دلته دپام وړ خبره داده چې پدې متنونو کې اسان او ساده عبارات راغلي وي د زده کوونکو علاقه اودعمر درجه هم په نظر کې ونيولای شي د تجربې له مخې ثابته شوي ده چې که چيرې (۳۰) اشنا کلمې تدریس شي نو بايد چې يوه نوې کلمه پکې راشي پدې سويه کې يوه طريقه غوره شوي ده چې دگرامري لوستلو څخه يوه برخه د عملي کار لپاره وټاکل شي .

څلورمه مرحله .:

ځينې خلک د يوه ساده کلاسيکه او يا د يوې مجلې څخه د لوستلو يو عبارت ټاکي ځينې نور خلک شته چې هغوی له دې نظريې سره مخالفت لري ، دوی وايي چې زده کوونکو ته لادير بهتر مآخذ مارکيتونه ، بازار اود پيريدلو او پلورلو ځايونه دی . په ځانگړې توگه هغه زده کوونکي چې دوی د اصلي متن په لوستلو قدرت ونه لري او ددوی غوره مواد د تدریس لپاره مرتب مثال شي لکه ددرېمې مرحلې مواد چې ولوستله شو.

پنځمه مرحله .:

منحد شوي مواد اودکتابونو ټوله نړۍ بايد د زده کوونکو په مخ و ارزه وي .
داچې پنځمې مرحلې ته زده کوونکي څه وخت رسيري ؟ په دې ډول وايي :
ځنې زده کوونکي شايد هيڅکله دې مرحلې ته ونه رسيري . ځکه چې دوی په خپله مورنۍ ژبه کې هم دې مرحلې ته نه دي رسيدلي . ځينې زده کوونکي دي چې د عالي ښوونځي په کلني پروگرام کې رسيري .

۱. هغه لوستل چې په ورځو ویشل کيږي د يوې ورځې يوه برخه ده په دوو يا دريو حصو ویشلی شي تر څو چې خپلو لارو چارو ته مختلف شکلونه ورکړي شي .

۲. د لوستلو دتسويق لپاره بايد يو ډول طريقه پيدا شي چې د زده کوونکو ارزوگانې اوهيلې ددوی د تجربو په اساس په نظر کې ونيول شي . او که دغه لوست د يوې لويې کتنې يوه برخه وي نودهغې کتنې په اساس دې ترتيب ونيول شي .

۳. د لوستلو هدفونه دې داسې ورته ووايي: څه کوي ؟ چې په راتلونکي کې به څه پېښه وشي ، راځې چې ددې کار علت معلوم کړو . يا راشی چې په دې باره کې زیات معلومات لاسته راوړو .

د لیکلو تکره توب

د انسانانو له خوا یو شمیر منل شوو حرکي سمبولونو (نښو) کښلو اورسمولو ته لیکل وايي . هره نښه د یوه غږنمایندي کوي چې په خپله یا دنورو نښو له ترکیب سره د بامفهومه صوتي غږونو نورو احدونه او شکلونه جوړوي . دا کوچني واحدونه کلمې دي چې د شکلونو له ترکیب څخه یې عبارت او جملې جوړېږي .

دمورنۍ ژبې د لومړي درس څخه د لیکلو فعالیت او تکره توب پیل کړي . زده کوونکي د کلمې لیکل په تخته کې مشاهده کوي اوښوونځي د لیکلو ځای دی .

زده کوونکي د مورنۍ ژبې دا څلورم تکره توب چې لیکل دي په ښوونځي کې زده کوي ماشومان د لومړي ځل لپاره د کلماتو لیکل د گوتو په واسطه په هوا کې ، او همدارنگه د کلماتو لیکل په شگه او دمیز په سر دگوتو په واسطه لیکي اولیکل زده کوي او دا عمل څو څو ځله تکراروي اووروسته بیا په تخته او کتابچو کې لیکل شروع کوي .

چې اول د حروفو او اسانه کلماتو په لیکلو پیل کوي چې البته د ښوونکو په وسیله کورنۍ اود ټولگي دندې ورکول کیږي او ښوونکی دنوموړو وظیفو نظارت کوي اود زده کوونکو کورنۍ دندې گوري اواصلاح کوي یې تر څو زده کوونکي ددې تکره توب په زده کولو کې تشویق او راهنمایي شي . ښوونکی کله چې د چارت ، فلش کارت او یا د تخته په مخ لیکل کوي نو باید ډیره پاملرنه ولري چې ښه ولیکل شي .

املا اوانشا باید په نظر کې ونیول شي ، ددې دپاره چې د ښوونکي لیک د زده کوونکو لپاره سرمشق دی .

ښوونکی باید په لیک کې دزده کوونکو وده او پرمختگ په نظر کې ونیسی د لیکلو په وخت کې د ماشومانو کښیناستل د ځمکې پرمخ او دچوکۍ په سر وښودل شي تر څو ماشومان د ښوونکي دلارښوونې سره سم په ښه توگه په چوکيو اوځمکه کښیني او لیکل وکړي . د لومړي ټولگي زده کوونکو عضلات په هغه اندازه چې لازم دی پرمختگ نه کوي . له دې کبله حروف او کلمې په ښکلي لیک سره نه شي لیکلای نو لازم دی چې د غټو پنسلونو او داسې

کاغذونو چې دخط کشی مینځ کې یې فاصله زیاته وي ورته تهیه شي ترڅو زده کوونکي وکولای شي په هغه کې لیکل وکړي .

لیک یو بطني آموزش دی چې په یوه هفته ، میاشت حتی په یو کال کې نه زده کیږي . روحیات پیژندونکي په دې نظر دي چې ماشومان باید مجبور نه شي که په کین لاس لیک کوي خپلې رویې ته تغیر ورکړي . دغه ډول مجبوري ددې سبب ګرځي چې ماشومان په لیک کې کمزوري تربیه کیږي . باید ښوونکی د تشویق څخه کار واخلي تر څو زده کوونکی خپل دا عادت ترک کړي . دا کار د زده کوونکو په ګټه تمامیږي .

لیکنه داسې یوه وسیله ده چې دهغې په مرسته سړی کولای شي خپله شخصي عقیده او فکر نورو ته څرګند کړي . که چیرې درس او لیکنه د زده کوونکو د ضرورت او علاقې سره سم وي ، ماشومان په اخيري اندازه د زیار څخه کار اخلي .

ښوونکی باید زده کوونکي پدې مطلب پوه کړي چې د لیک ستر اهمیت دې سره اړیکي پیدا کوي چې دبشریت ځانګړی تاریخ د لیک د تاریخ څخه پیل کیږي چې دبشر تمدن د لیک زیږنده وي . البته دا وروستی خبره درسته نه ده ، خو په عنعنوي توګه مؤرخین د لیک د پیدایښت نه مخکې دورې ته لاد تاریخ نه مخکې دوره (ماقبل التاريخ دوره) وایي .

لیک د بشریت د فرهنګي موازینو په ساتنه او انتقال کې ډیر زیات ارزښت لري دنړۍ نامتو لیکوال دخپلو لیکنو په برکت نه یواځې د خپل عصر دخلکو سره خبرې کوي بلکې دراتلونکو نسلونو غوږونو ته هم خپل پیغام رسولی شي .

د روح پیژندونکو په عقیده د لیک په ښودنه کې باید دا لاندې ټکي په پام کې ونیول شي :

۱. پریږدئ چې زده کوونکي د لیکنې موضوع پخپله انتخاب کړي ، دخپل ذوق او علاقې سره سم مقاله ، شعراو کیسې یا ډرامې ولیکي .

۲. زده کوونکي ته دې د لیک په ښودلو کې ازادي ورکړل شي او ترممکنې اندازې پورې دې دفورمالیزو او شکل پرستۍ مخه ونیول شي .

۳- د ګرامر او املا په باب انتقادي ، افراطي بڼه دې نه غوره کوي .

۴. د لیک ښودنې ځینې قاعدې دي د ضرورت په وخت کې په تطبیقي بڼه تشریح کړي .

۵. د لیکلو د سويې لوړول یوازې د ښوونکې دنده نه ده ؛ بلکې نور ښوونکي هم باید دخپلو کارونو په ساحه کې زده کوونکي لیکنو او څیړنو ته وهڅوي .

۶. د لیکنې اساسي هدف دمفکورو انتقال دی . ښوونکي اوزده کوونکي باید دغه اصل له نورو تکنیکونو څخه لومړی او مقدم وګڼي .

۷. کوم زده کوونکي چې په لیکلو کې تبارز وکړي دهغوی دتحسین او تقدیر دپاره دې لارې او چارې

ولتوي .

په عامه توگه ليكل په دوه ډول دي :

۱. تقليدي ليکنه : چې د کتاب يا نورو ليکنو څخه ليکنه سرته رسيږي
  ۲. نوښتي يا ابتکاري ليکنه : د يوه شي حالت يا واقعيتونو په باره کې په خپله داشخاصو د ذهن ، فکر او تخيل تصويرونه وي .
- په زده کوونکو کې د ليکلو دمهارت د ودې ورکولو او پياوړې کولو پر مهال ښوونکی بايد لاندې ټکو ته پاملرنه وکړي :

۱. داسې ليکنه دې وشي چې لوستلونکی يې په اسانۍ سره ولوستلای شي .
  ۲. دهرې کلمې توری بايد په خپل ځای کې څرگند او دلوستلو وړ وي .
  ۳. دټکو لرونکو تورو او کلمو ټکي بايد په خپل مناسب ځای کې څرگند وليکل شي خو چې په لوستلو کې زده کوونکو ته تيروتنه رامینځ ته نه کړي .
  ۴. په هره جمله کې بايد يوه يوه کلمه بيله ، څرگنده او واضيحه وليکل شي دييلگې په ډول :
- دا د دادا دام دی = د. دادا . دام . دی
۵. زده کوونکی دې پر توره تخته ليکل شوې کلمې (گرانې او پيچلې) په کتابچو کې يا پر توره تخته مشق کړي .
  ۶. زده کوونکی دې گټورې اونوې کلمې اودهغو ماناوې (له کتاب څخه برسیره) چې د ښوونکی په واسطه پر توره تخته ليکل شوې وي خپلو کتابچو ته ورسوي .
  ۷. زده کوونکي دې اصلاح شوې کلمې هم خپلو کتابچو ته ورسوي بيا د په ټولکي يا کور کې هغه څو ځله تمرين کړي .
  ۸. د زده کوونکو له خوا سرته رسيدلې تيروتې دې تر هغه چې نور زده کوونکي يې د اصلاح کولو توان ولري ښوونکی نه اصلاح کوي .

دليکلو لپاره ځينې تمرينونه :ښوونکی دې د کتاب له پيل څخه تر پای پورې د زده کوونکو دليکلو دتکره توب د پياوړتيا له پاره دهغوی دسويي ، استعداد او علاقې سره سم زده کوونکو ته لاندني يا نور ورته تمرينونه ورکړي .

۱. په داسې حال کې چې کتابونه يې تړلي وي ښوونکی يا زده کوونکي په خپله يو بل ته د ځينو کلمو املا وايي زده کوونکي يې پرتوره تخته يا کتابچو کې ليکي .
۲. ښوونکی متن پرتوره تخته ليکي يا په کتاب کې يوه برخه ټاکي بيا د زده کوونکو بيلو بيلو گروپونو ته دنده ورکوي چې له هغې څخه د شيانو نومونه يا فعلونه يا صفتونه يا ضد کلمې يا هغه کلمې چې په ک يا بل کوم ځانگړي توري پيل شوي وي ورڅخه وليکي .

۳. ښوونکی زده کوونکو ته عنوان، مثلاً دخوړو نومونه، دميو نومونه، دورخو نومونه، دهيواد نومونه، دهغو کسانو نومونه چې په (م) پيل کيږي پر توره تخته ليکي؛ بيا له زده کوونکو غواړي چې هغوی له ځانه فکر وکړي او بيا دهغو اړوند نومونه، کلمې وليکي .
۴. ښوونکی يو شمير کلمې ورکوي يا زده کوونکي گروپونو کې يو بل ته ځينې کلمې وايي اودهغو په باره کې جملې جوړوي .
۵. ښوونکی يا زده کوونکي پخپله يو بل ته ځينې پاراگرافونه /جملې داملا په ډول وايي .
۶. زده کوونکو ته ځينې گډې وډې کلمې ورکولې کيږي چې له هغو څخه مناسبې جملې جوړې کړي .
لکه : هلک ، دا ، سبق ،وايي ...
۷. د يوه پاراگراف دتنظيم لپاره ځينې گډې وډې جملې ورکولې کيږي چې دمنطقي تسلسل په نظر کې نيولو سره هغه تنظيم وړاندې او وروسته کړي او يو بامفهومه عبارت ترې جوړکړي .
۸. زده کوونکو ته دنده ورکول کيږي چې لومړی يو ټاکلی عبارت /متن يا دخپلې خوښې يو عبارت يا متن ولولي او بيا دې په کتابچو کې په خپلو کلمو او عبارتونو سره د هغې مفهوم وليکي .
۹. زده کوونکو ته دنده ورکوله کيږي چې پرته له دې چې کتاب بيا وگوري د هماغې ورځې ددرس مطلب يا لنډيز په خپله ژبه کتابچو کې وليکي .
۱۰. زده کوونکو ته دنده ورکول کيږي چې يو عنوان / موضوع پخپله خوښ کړي (يا ښوونکی عنوان /موضوع ورکول) بيا دې دهغې په باره کښې څو منظمې اومرتبې جملې وليکي .
۱۱. زده کوونکو ته دنده ورکول کيږي چې په خپلو کتابچو کې پلار ، خپلوانو او دوستانو ته ليک د ښوونځي او دلارې ته رفعه يا در خواست وليکي .

تدریسی پلانونه

پلان په لغت کې تعبير او اټکل ته وايي او په اصطلاح کې د يو کار او يافعاليت سرته رسولو لپاره ذهني نقشي او تگ لارې ته پلان وايي .

درسي پلان يوه سيستماتيکه او منظمه تگ لاره ده چې دښوونکي او زده کوونکو ټول داسې فعاليتونه د سرته رسيدو په خاطر په درسي پلان (يو ساعته درسي پلان) کې د ښوونکي له خواځای کړای شوي وي .

د يوه مهال ویش له مخې وضعه شوی پروگرام په ښوونځيو کې عملي کيږي نو لوست دهماغه مضمون

دمطالبو څخه تعليمي واحد دی. چې پر همدې اساس هر لوست ځانگړې خاصې لري ، ښوونکي بايد ددې مطالبو په ښه پوهولو او درک کولو کې د زده کوونکو سره زيات کونښن او جدیت وکړي . ښوونکي ته ضروري ده چې مخکې له تدریس څخه په دقیق ډول د پروگرام د هر لوست موقیعت د کال په اوږدو کې خپل ځان ته معلوم کړي . چې دهمدې کبله ښوونکي اړتیا پیدا کوي چې دخپل کار پلان جوړ کړي .

ښوونکي دخپل کار د پلان لپاره اړتیا لري چې په پلان کې تعليمي نصاب ، دپروگرام مفردات د زده کوونکو لیاقت او سوه ، دتدریس نوي روشونه ، وخت او مهال ویش ، د ټولگي فزیکي وضع ، موسم درسي کومکي مواد .... او ځینې نور ضروري اولازمي شيان په نظر کې ونیسي . د اچې په عمومي توگه دهغو فعالیتونو د مجموعي له تصور څخه عبارت دی چې په راتلونکي کې عملي کيږي . په همدې اساس په عمومي ډول دتدریس په برخه کې له درې ډوله پلانونه څخه زيات کار اخستل کيږي .

الف- طویل المدت پلان:

هغه پلان دی چې د پروگرام ټولو عمومي موضوعگانو د سرته رسولو لپاره په کار لویږي او ديه تعليمي کال د طرح شوو موضوعاتو د وخت تنظیم او نورې ضروري اړتیاوې پکې په نظر کې نیول کيږي . چې ښوونکي دغه پلان د کلني تقديمي پلان په نوم پیژني او په لاندې ډول طرح او ترتیب کيږي

د کلني تقريبي پلان طرح او ترتیب:

- کله چې ښوونکي د خپل کلني کار پلان ترتیبوي بايد د کال په موده کې ددرسي موضوعاتو اجرا او پرمختگ په نظر کې ونیسي ، رخصتي ، ددرسي ساعتونو شمیر ، علمي سیرونه ، عملي کارونه په همدې ډول ټولگي نه دباندي درسونه دمهال ویش او جنټري له مخې ښودل کيږي .
- ددرسي موضوعاتو دتدریس وخت د کال په بهیر کې د پلان له مخې تعیینیدای شي .
- په لنډ ډول د کلني تقويمي پلان په ترتیب کې لاندې لاندې ټکي په پام کې نیول کيږي :
۱. په لومړي قدم کې دنوي تعليمي کال دمهال ویش په اساس دمضمون ددرسي ساعتونو شمیر د ټاکل شوو ورځو سره په پام کې نیول کيږي .
  ۲. په دویم قدم کې ښوونکي ته بايد د تعليمي کال پیل او پای واضح وي . تعليمي میاشتنې بايد مشخصي کړي اودترتیب شوي جدول په مربوط ستون کې یې ولیکي .
  ۳. ښوونکي بايد دخلورنیم میاشتنی ازمويڼي ، کلنی ازمويڼی ، ددوي او ژمي اونورو رخصتیو نیتې په

نظر کې ولري .

۴. ښوونکی باید د خپلو درسي ساعتونو شمیر په میاشت او تعلیمي کال مشخص کړي .

۵. که چیرې د ښوونکي د تدریس ټاکلې نیتې د عمومي رخصتیو ورځو سره تصادف کوي ، باید ښوونکی یې یاداشت کړي ؛ په همدې ډول په تخمینی ډول د مشکلاتو ، ناروغيو اونورو اړتیاوو لپاره په تعلیمي کال کې وخت اوموده په نظر کې ونیسي اودیو تعلیمي کال ددرسي ساعتونو له اصل شمیر نه یې طرح کړي .

۶. د مشخصو ساعتونو شمیر د تعلیمي میاشتو او کال په اوږدو کې د تدریس لپاره په نظر کې ونیسي او د جدول په مربوطه ستون کې یې درج کړي . ښایي په ځینو میاشتو کې درخصتیو له کبله ددرسي ساعتونو شمیر کم او زیات شي .

۷. بیا د کتاب ټول مخونه په داسې ساعتونو وویشي اود هرې میاشتې دمخونو شمیر په مربوط ستون کښې ولیکي .

۸. په دې برخه کې هغه موضوعات چې غواړي چې په هره میاشت کې یې تدریس کړي د کتاب دمخونو او درسي ساعتونو په نظر کې نیولو سره په مربوط ستون کې ولیکي .

۹. وروسته په هره میاشت کښې ددرسي موضوعاتو په ارتباط د تدریس لپاره درسي کومکي مواد او لوازم په پلان کښې ولیکل شي .

۱۰. د تدریس او زده کړې د ښه والي لپاره باید دموضوعگانو په ارتباط د تدریس مشخص اصول او روشونه په نظر کې ونیول شي .

د پورتنیو مطالبو د زیاتې روښانتیا لپاره دکلني تقریبي پلان نمونه چې د سړو سیمو د ښوونځیو لپاره ترتیب شوې په وروسته جدول کې تاسو ته وړاندې کیږي:

کلني تقریبي تدریسي پلان فورمه

د ( ) درسي ساعتونو د پاره د پروگرام مفردات . مضمون ( ) ټولگي ( )

د تدریس میتودونه	درسي مواد او لوازم	د کتاب مخ	دمضمون موضوعگانې	ساعتونه	مياشتې	گڼه
ټاکلي اصول اومیتودونه مخکې په نظر کې ونيول شي	درسي مواد او لوازم برابرول دهرې مياشتې دموضوعگانو په ارتباط مخکې دمخکې بايد پلان گذاري شي .	په دې مياشت د کتاب خو مخه تدریس کيږي	په دې برخه کې دهرې مياشتې ددرسي ساعتونو په اساس دتدریس لپاره موضوعگانې او عنوانونه ليکل کيږي .		کب	۱
					وری	۲
					غوايي	۳
					جوزا	۴
					سرطان	

دسرطان له (۱۵) نیتې څخه تر (۳۰) نیتې پورې څلورمیاشتنۍ آزموینه وي؛ اوداسد دلومړې نیتې نه تر (۱۰) نیتې پورې د گرمۍ په مناسبت رخصتي .

د تدریس میتودونه	د درسي مواد او لوازم	د کتاب مخ	د مضمون موضوعگانې	د ساعتونو	د میاشتي	د گڼه
	د درسي مواد او لوازم	په دې میاشت د کتاب څو مخه تدریس کيږي	په دې برخه کې دهرې میاشتي ددرسي ساعتونو په اساس د تدریس لپاره موضوعگانې او عنوانونه لیکل کيږي .		اسد	۶
ټاکلي اصول اومیتودونه مخکې په نظر کې ونیول شي	د درسي مواد او لوازم برابرول دهرې میاشتي د موضوعگانو په ارتباط مخکې د مخکې باید پلان گذاري شي .				سنبله	۷
					میزان	۸
					عقرب	۹

د قوس دلومړۍ نیتې نه تر (۳۰) مې نیتې پورې کلنۍ آزموینه اخستل کيږي . جدي ، دلو ، د حوت تر ۱۵ نیتې پورې رخصت وي .

په همدې ډول ښوونکي باید د کلني پلان د جوړولو څخه وروسته خپل موضوعي تقریبي میاشتنې پلان هم ترتیب کړي .

ښوونکي مجبور دی چې دهرې میاشتي لپاره ددرسي ساعتونو شمیر تعین کړي . یعنې دکلني پلان د ساعتونو له مخې دهرې میاشتي لپاره ساعتونه وټاکي .

ب- میاشتنې موضوعي تقریبي پلان :

ددې لپاره چې هر درسي مضمون د یو شمیر موضوعاتو څخه چې دهغوی محتویات په منطقي ډول تسلسل پیدا کړي جوړ شوي . دا موضوعگانې چې په خپل مینځ کې منطقي ارتباط ولري په بیلو بیلو درسوکې مطالعه کيږي . خو دښوونکي لپاره پکار ده چې هرې میاشتي لپاره بیل بیل پلان هم جوړ

کړي.

د تقریبي موضوعي پلان د جوړولو په وخت کې کولای شو چې لاندې مطالب په نظر کې ونیسو :

۱. په لومړي قدم کې دی جدول (د پلان فورم یا چوکاټ) ترتیب شي .

۲. د کلني پلان د یوې میاشتې دمطالبو او موضوعاتو په نظر کې نیولو سره هماغه مطالب په څلورو اونیو ویشل شي .

۳. د یوې اونۍ د درسي ساعتونو په نظر کې نیول سره د کتاب دمخونو له مخې دهماغو ساعتونو موضوعات تعین شي او په مربوط جدول کې دې ولیکل شي .

۴. د هماغو موضوعگانو د تدریس لپاره دې په هغو ساعتوکې درسي مواد او لوازم برابر او په نظر کې ونیول شي .

۵. د زده کړي دښه والي لپاره باید د تدریس اغیزمن اصول او لارې چارې مخکې له مخکې په نظر کې ونیول شي .

د پورته مطالبو په نظر کې نیولو سره د موضوعي تقریبي پلان نمونه په لاندې ډول وړاندې کيږي :

د میاشتنې تقریبي موضوعي تدریسي پلان فورمه

د ( ) ساعتونو لپاره ، د پروگرام مفردات ، مضمون ( ) ټولگی ( )

گڼه	میاشت	اونۍ	عنوان	د کتاب مخ	درسي مواد او لوازم	درسي میتودونه
		لومړۍ	هره درسي موضوع د یوواحد درس څخه استازیتوب کوي		د نوموړو عنوانو لپاره درسي مواد او لوازم په نظر کې ونیول شي او لارې چارې ولیکل شي	د نوموړو عنوانونو په اړوند درسي مواد او لوازم مناسب اصول
		دوهمه				
		دریمه				
		څلورمه				

ج- یو ساعته درسي پلان :

د موضوعي تقریبي پلان څخه وروسته ښوونکی دیوه درسي ساعت دپاره پلان جوړولو ته اړتیا لري . څرنگه چې درسي پلان له یوې مرتبې منظمې امدگې څخه عبارت دی ، چې ښوونکی هغه مخکې له درس څخه تیاروي او په خپل ټولگي کښې یې تطبیقوي .

درسي پلان د ماشومانو په زده کړې اود ښوونکي په تدریس کې زیاتې اسانتیاوي برابرېوي . پخوا داسې تصور کیده چې ښوونه او روزنه یوازې د درس وړاندې کول دي او ښوونځي هغه ځای دی چې دا درسونه پکې ورکول کیږي . کله تجربې مینځ ته راغلې دغې مفکورې ورو ورو تغیر وکړ . یعنې ښوونځي یوازې د درس او دحقایقو ددرک کولو ځای نه بلکې داسې یو ځای دی چې د فکر کولو ، پوهیدلو ، پوهولو او راپوهول ، د ځان او نورو په وړاندې د مسولیت احساسول او داسې نورو د زده کړې لپاره زمينه برابرېوي .

زده کوونکو ته د جسمي ، ذهني او ټولنیزو مسلو له پلوه توجه او پاملرنه کیږي .

د ښوونکي له خوا لارښونه ، ترغیب او تحریک صورت نیسي ؛ تر څو زده کوونکي په خپله کار وکړي او په خپل ځان متکي شي .

ددې لپاره چې پورتنی هدفونه په لاس راوړو باید دهر لوست لپاره درسي پلان جوړکړو .

د یوه درسي پلان اهمیت او ضرورت :

ددې لپاره چې تدریس په اغیزمن ډول سرته ورسیري ؛ ښوونکی باید د خپل درسي پلان طرح کولو کې لاندې ټکي چې د هغوی اجرا دتدریس په وخت کې ضروري دي ، مراعات کړي

دا ټکي د ښوونکي سره د درسي پلان په طرح کولو کې مرسته کوي :

۱. په یقین سره درسي پلان دهرې ورځې کار د یو معلوم هدف په لورې بیایي اودمطلوبو هدفونو د لاس ته راوړلو لپاره زیاته پاملرنه کوي ؛ او ښوونکی د تشویش او پراگندگي څخه ژغوري .
۲. درسي پلان په تعین سره دمختلفو درسونو په مینځ کښې ارتباط پیدا کوي ، په همدې ډول د موادو رابطه د درسي فعالیتونو سره ټینگوي او باعث کیږي چې ښوونکی په موضوع باندې حاکم اوسي ؛ تر څو ښوونکی ددرس له موضوع ونه وځي .
۳. د شاگردانو ترمینځ ځانگړې او فردي اختلافونو باندې اگاهی ولري او د پلان د ترتیبولو نه دمخه یې باید په پام کې ولري .
۴. ددرسي پلان د طرحه کولو نه مخکې ښوونکی حقایق او واقعیتونه گوري ، خپل زده کوونکي پیژني

، پوهیږي چې زده کوونکي یې څه اړتیاوې لري ، نو ښوونکي ددغو اړتیاوو دپوره کولو لپاره تیاری نیسي او هغه په خپل پلان کې ځایوي او درسي لوازم او وسیلې برابرې .
۵. ښوونکي باید دتدریس په لازمو او ضروري تکنیکونو او پرنسیپونوکې وارد وي ترڅو درسي پلان طرحه په بریالی توګه سره سرته ورسېږي .

د یو ښه درسي پلان اساسي برخې :

په عمومي توګه په یوه درسي پلان کې دغه لاندې اساسي برخې شاملې دي :
۱. هدفونه:

۱. الف : اصلي او اساسي هدف

۱. ب: عمومي هدفونه

۱. ج: خصوصي هدفونه

۲. درسي مواد

۳. دتدریس لارې چارې او میتودونه

۴. ددرس موضوع

۵. دلوست دتطبيق مرحلې

۵. الف: د نوې لوست دپیل نه مخکې

ټولګې ته په سلام اچولو سره ننوتل ، دزده کوونکو سره احوال پوښتنه او دټولګې تنظیم او حاضري اخیستل .

کورنۍ وظیفه کتل او اصلاح کول ، دتیر لوست پوښتنه ، د زور او نوي درس ترمینځ اړوندي

ټینګول ، دنوي درس معرفي کول اودنوي لوست پیل کول .

۵. ب: دتدریس عملي جریان (دنوي لوست قدمونه او فعالیتونه) دښوونکې او زده کوونکو له خوا
د ښوونکي فعالیتونه :
دزده کوونکو فعالیتونه:

۶. د نوي لوست ارزیابي

۷. نتیجه

۸. کورنۍ دنده

۱. لومړی قدم...

۱. لومړی قدم....

۲... دهم قدم

۲... دوهم قدم

۳... دریم قدم

۳... دریم قدم

۹. د پلان تغیر اونوي وړاندیزونه
د هر ښوونکي لپاره د یو درسي پلان په جوړولو کې د پورتنې مطالبو رعایت کول ضروري اولازمي ګڼل
کيږي .

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**